

FN:s utredningsmekanismer, internationell människorätt och realpolitik

*En dekonstruktion av utredningsmekanismernas politiska inflytanden, struktur och
ursprung*

Alexander Pedersen

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSK62
Termin: VT 2022
Handledare: Olof Beckman
Omfång: 14 401 exkl. citat.

Abstract

Denna kandidatuppsats undersöker FN:s utredningsmekanismer som inrättades med avsikten att samla in, analysera, katalogisera och fördela bevismaterial till internationella samt nationella rättsväsenden. Uppsatsens övergripande frågeställning behandlar vad utredningsmekanismerna representerar i relation till den internationella människorättens begränsningar och möjligheter. Ämnesområden som problematiseras är ansvarsutkrävande, internationell rättvisa, FN:s roll som en faciliterande fredsaktör och medlemsstaternas inflytande i frågor som berör grova människorättsbrott. Kandidatuppsatsens material är inhämtat i enlighet med uppsatsens metod och teori som genom dekonstruktion tydliggör brister samt lösningar på juridiska problem. Dekonstruktion inom internationell människorätt sker genom att kategorisera varierande ideologiska preferenser utifrån binära motpoler, exempelvis formalism och pragmatism. Utifrån att dekonstruera ett rättsligt problem som inrättandet av FN:s utredningsmekanismer kan betraktaren observera hur den internationella människorätten kan omtolkas för att den människorättsliga utvecklingen skall avanceras. Det aktuella forskningsläget av utredningsmekanismerna redogörs genom att behandla skillnaderna mellan mekanismerna och deras respektive upphovsinstanser som är generalförsamlingen, säkerhetsrådet och Human Rights Council. Därefter dekonstrueras mekanismerna utifrån uppsatsens primärmaterial som klargör mekanismernas arbete, vilket illustrerar och problematiserar den internationella människorättens begränsningar samt möjligheter. Utredningsmekanismerna uppfyller en viktig funktion, men mekanismernas existens tydliggör även de formella bristerna inom det internationella rättssystemet som har hindrat utvecklingen av ansvarsutkrävande i form av åtal på individnivå.

Nyckelord: IIM, IIMM, UNITAD, internationell människorätt, FN, formalism, pragmatism, anti-formalism.

UN Investigative Mechanisms, International Human Rights Law and Realpolitik: *A Deconstruction of the Investigative Mechanisms Political Influences, Structure and Origin*

Abstract

This thesis researches UN investigative mechanisms that are tasked with collecting, analysing, consolidating and distributing evidential material to international and national courts. The thesis researches the question of what the mechanisms represent in relation to the limitations and opportunities within international human rights law. Subject areas that the thesis expands on are accountability, international justice, the UN's role as a facilitating peace actor and the influence of member states in regard to human rights violations. The research material is selected based upon the chosen methodological and theoretical frameworks, which deconstructs legal issues to illuminate limitations and solutions. Deconstruction of international human rights law can be utilised through the classifications of varied ideological preferences based upon binary oppositions such as formalism and pragmatism. The thesis clarifies how international human rights law can be reinterpreted through the deconstruction of legal issues. A research review is outlined by highlighting the differences between the mechanisms and their respective organ of origin such as the general assembly, the security council and the Human Rights Council. The deconstruction of primary sources illuminates the problematic nature of the limitations and opportunities of international human rights law as well as the contemporary mechanism model. The mechanisms fulfil an important role but their existence highlights the formal limitations of the international legal system which has hindered the development of international human rights law in relation to accountability through the prosecution of specific individuals.

Key words: IIM, IIMM, UNITAD, international human rights law, UN, formalism, pragmatism, anti-formalism.

Innehållsförteckning:

1. Inledning	6
1.1 Syfte och problemformulering.....	9
1.2 Material, avgränsningar och forskningsetiska bedömningar.....	9
2. Metod och teori	13
2.1 Rättsvetenskaplig teori som metod.....	14
2.2 Dekonstruktion av internationell rätt.....	15
2.3 Anti-formalism.....	17
3. Forskningsöversikt	19
3.1 Förenta Nationernas förändring och kontinuitet.....	20
3.2 Generalförsamlingen och IIMM.....	21
3.3 Säkerhetsrådet och UNITAD.....	24
3.4 Human Rights Council och IIMM.....	26
3.5 Utredningsmekanismernas bidrag till internationell människorätt.....	28
4. Analys	32

4.1 Utredningsmekanismernas legitimitet, rättfärdigande och validitet.....	33
4.1.2 IIM.....	34
4.1.3 UNITAD.....	38
4.1.4 Mekanismerna och internationellt samarbete.....	43
5. Sammanfattning, slutsats och diskussion.....	48
Källförteckning.....	52

Förkortningar:

FN: Förenta Nationerna.

IIM: International, Impartial and Independent Mechanism to Assist in the Investigation and Prosecution of Persons Responsible for the Most Serious Crimes under International Law Committed in the Syrian Arab Republic since March 2011.

IIMM: Independent Investigative Mechanism for Myanmar.

ILC: International Law Commission.

ISIL: Islamic State in Iraq and the Levant.

UDHR: Universal Declaration of Human Rights.

UN: United Nations.

UNITAD: United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da'esh/ISIL.

1. Inledning

“...the United Nations was not created in order to bring us to heaven, but in order to save us from hell”¹

Dag Hammarskjöld yttrade detta uttalande år 1954 och detta citat summerar FN:s huvudsakliga funktion. Enligt Hammarskjöld är FN en konsekvens av ett kollektivt behov att adressera djupt rotade problem i ett internationellt sammanhang. Det är den internationalistiska andan som fortfarande utvecklar den internationella rätten idag. FN är däremot inte en omnipotent världsregering som kan utöva hegemonisk makt över organisationens självständiga medlemsstater. Hammarskjöld hänvisar till att i detta avseende är det i ett flertal instanser frustrerande när ytliga meningsskiljaktigheter förhindrar aktioner som gynnar mänskligheten, genom exempelvis säkerhetsrådets vetorätt. Men enligt Hammarskjöld är inte FN:s formella svårigheter en konsekvens av den internationalistiska andan utan en symptom av de problemen som samhället präglas av, exempelvis straffrihet i relation till grova människorättsbrott. Det är således genom skapandet av ett internationellt samhälle vars utveckling drivs framåt av diplomatiska och kollektiva förhandlingar som successivt tar FN allt närmare organisationens ideologiska mål.²

Fokuset för denna uppsats är FN:s utredningsmekanismer. Mekanismerna är ett exempel på en institutionell förändring vars motivation är bristande tillvägagångssätt att adressera grova människorättsbrott som resulterar i ansvarsutkrävande genom åtal på individnivå. I ett dokument som beskriver IIIM's funktion och implementering av mekanismens grundande resolution, är det explicit noterat att mekanismens skapelse är en konsekvens av säkerhetsrådets inaktivitet gällande Syrienkonflikten trots behovet av ansvarsutkrävande i relation till brottens allvarlighetsgrad samt kampen mot straffrihet.³ FN har inrättat oberoende utredningsmekanismer

---

¹ United Nations. Address by Secretary-General Dag Hammarskjöld at University of California Convocation. [pressmeddelande SG/382]. 13 May 1954. s. 7.

² United Nations. Address by Secretary-General Dag Hammarskjöld at University of California Convocation. [pressmeddelande SG/382]. 13 May 1954. s. 3-5.

³ United Nations General Assembly. Implementation of the resolution establishing the International, Impartial and Independent Mechanism to Assist in the Investigation and Prosecution of Persons Responsible for the Most Serious Crimes under International Law Committed in the Syrian Arab Republic since March 2011. UN Doc. A/71/755. 19 January 2017. s. 3.

för konflikten i Syrien, Myanmar och grova människorättsbrott i Irak som utfördes av ISIL. Mekanismernas syfte är att samla in bevismaterial som sedan används för att väcka åtal på individnivå. De FN instanser som är ansvariga för utredningsmekanismernas inrättande är generalförsamlingen, säkerhetsrådet och Human Rights Council. På senare år fungerar dessa mekanismer som en attraktiv lösning gällande hur internationella brott utreds. Mekanismerna samlar in bevismaterial, katalogiserar och fördelar de vidare till nationella rättsväsenden samt till andra relevanta internationella domstolar. Det bidrar exempelvis till att komplementaritetsprincipen prioriteras i relation till den Internationella brottmålsdomstolen. Mekanismerna kan även utföra sina arbetsuppgifter i samarbete med exempelvis den Internationella brottmålsdomstolen i relation till Myanmar situationen. Mekanismernas funktion avhjälper de praktiska svårigheterna som domstolen lider av i samband med insamling av bevismaterial eller vittnesmål.

Författare som exempelvis David Mandel-Anthony har identifierat att FN:s utredningsmekanismer förtjänar ett särskilt forskningsfokus i relation till ansvarsutkrävande på individnivå för grova människorättsbrott. Mekanismerna är en nödvändighet när det inte existerar enhälligt politisk stöd för frågor om hur dessa brott skall utredas och vilket forum som är bäst lämpat att föra utredningarna framåt genom exempelvis inrättandet av *ad hoc* tribunaler eller hänvisningar av situationer till den Internationella brottmålsdomstolen. Mekanismerna främjar nationella åtal av internationella brott, men det behöver inte nödvändigtvis vara ett tecken på att den internationella rätten är okapabel till dynamisk förändring. Det vill säga att förespråkandet av att förankra människorättsliga principer om ansvarsutkrävande i en nationell kontext inte arbetar emot det internationella samhället, eftersom människorättsliga principer cementeras både nationellt såväl som i den internationella sfären. Det internationella samhället och människorättsregimen utökar sin legitimitet utifrån sin respekt för de enskilda staternas suveränitet samt en fördjupad utveckling av nationella rättsväsenden i relation till sofistikerade utredningar av grova människorättsbrott. En utökad tillämpning av FN:s utredningsmekanismer bidrar till utvecklingen av nationell kompetens relaterat till åtal och bevisinsamling gällande internationella brott. Det är en prolifererande utveckling av specialiserade nationella åklagarenheter och professionaliseringen samt standardiseringen av civilsamhällets arbete med bevisinsamling som ofta är helt avgörande för ett framgångsrikt åtal. Trots de positiva aspekterna med utredningsmekanismernas funktion och syfte är behovet av mekanismernas existens

oroväckande. Mekanismerna illustrerar och tydliggör den internationella rättens manipulerbara begränsningar som utnyttjas av realpolitiken för att säkra statliga intressen vilket varken gynnar den internationella människorättens utveckling eller FN:s huvudsakliga syfte.⁴

Uppsatsen inleds med att motivera arbetets syfte och vad uppsatsens problemformulering är. Därefter uppmärksammas vilka rättsvetenskapliga principer som urvalet av material har följt och vilka forskningsetiska bedömningar samt nödvändiga avgränsningar som är gjorda. Avgränsningar i relation till uppsatsens ämnesområde syftar till reducera uppsatsens omfång genom att exempelvis endast behandla åtal på individnivå och inte den Internationella domstolens utredningar vars syfte är statligt ansvarsutkrävande. Därefter redogörs uppsatsens metod och teori i sektion 2. Uppsatsens teoretiska ramverk består av Martti Koskenniemi's teorier om att dekonstruera internationell rätt för att finna klarhet och koherens från ett rättsvetenskapligt samt ett ideologiskt perspektiv. Metoden följer även av Koskenniemi's teorier om dekonstruktion vilket motiveras i sektion 2.1. Forskningsöversiktens innehåll är centrerat på hur FN och dess organ kan anpassa sig till förändring genom att upprätthålla samt omtolka organisationens interna rättsliga ramverk. Det aktuella forskningsläget kring utredningsmekanismerna och deras respektive upphovsinstanser redogörs med ett fokus på fundamentala skiljaktigheter då mekanismerna i sin övergripande funktion är nästintill identiska gällande arbetet att samla in, analysera, katalogisera samt fördela vidare bevismaterial. Forskningsöversikten avslutas med en redogörelse av utredningsmekanismernas bidrag till den internationella människorätten, med ett särskilt fokus på hur människorättsprinciper kan med assistans från utredningsmekanismerna förankras i en nationell kontext genom samarbete med specialiserade nationella åklagarenheter och civilsamhället. Utredningsmekanismerna kan dessutom samarbeta och underlätta arbetet för den Internationella brottmålsdomstolen i dess utredningar, vilket exemplifieras av samarbetet mellan IIMM och den Internationella brottmålsdomstolen utifrån domstolens utredning av Myanmar situationen. Sektion 4 är uppsatsens undersökning och där dekonstrueras primärmaterialet i enlighet med uppsatsens teori och metod för att eftersöka klarhet samt koherens av utredningsmekanismernas faktiska arbete. Exempel på primärmaterial som analyseras och dekonstrueras är interna årliga rapporter från mekanismerna, genomgångar inför säkerhetsrådet gällande UNITAD mekanismens arbete av

---

⁴ Mandel-Anthony, David. "Handwriting Accountability for Mass Atrocities." *Drexel Law Review*. Vol. 11. No. 3. 2019. s. 905-907.

dess dåvarande och nuvarande överhuvud, uttalanden från brottsoffer gällande mekanismernas nödvändighet samt skrivelser relaterat till mekanismerna från FN:s berörda medlemsstater. Materialet har valts ut i enlighet med uppsatsens metod och teori vilket appliceras genomgående under uppsatsen med syftet att analysera vad mekanismerna representerar i relation till den internationella människorättens begränsningar samt möjligheter. Det vill säga vilken roll och vilket utrymme som utredningsmekanismerna fyller samt vad dessa aspekter innebär för den internationella människorätten. Uppsatsen avslutas med en analytisk diskussion där uppsatsens innehåll analyseras genom att dekonstruera rättsliga argument för att finna holistisk klarhet och koherens utifrån ett långsiktigt perspektiv gällande utredningsmekanismernas inflytande på den internationella människorätten.

1.1 Syfte och problemformulering

Det finns många frågetecken om mekanismernas funktion, politiska motivation, vad de symboliserar samt vilka konsekvenser som dess skapelse kan bidra med till det internationella samhället. Mekanismerna tydliggör och problematiserar frågor om ansvarsutkrävande, internationell rättvisa, universell jurisdiktion samt FN:s aktiva eller passiva roll som en internationell organisation. Det är dessa frågor som denna uppsats syftar till att klargöra och tydliggöra genom att dekonstruera utredningsmekanismerna IIM, IIMM samt UNITAD. Denna uppsats syftar till att vara ett inslag i doktrinen gällande aktuella institutionella förändringar inom FN, det globala rättvise projektet och ideologiska förändringar gällande hur frågor om ansvarsutkrävande samt universalism framtvingar rättslig innovation inom den internationella människorätten. Uppsatsens övergripande frågeställning lyder som följande: Vad representerar FN:s utredningsmekanismer i relation till den internationella människorättens begränsningar och möjligheter?

1.2 Material, avgränsningar och forskningsetiska bedömningar

Primärmaterialet som denna uppsats baseras på är exempelvis resolutionerna som inrättade utredningsmekanismerna, rapporter från utredningsmekanismerna och officiella skrivelser från FN:s medlemsstater adresserat till FN. Artikel 38(1)⁵ i den Internationella domstolens stadga föreskriver att formella rättskällor som domstolen kan tillämpa är internationella konventioner,

---

⁵ *Statute of the International Court of Justice*, 31 August 1965, art. 38(1).

internationell sedvana, generella rättsliga principer som har erkänts av civiliserade nationer och beslut eller skrivelser från kvalificerade skribenter. Skrivelserna som utgör forskningsöversiktens innehåll är en subsidiär rättskälla och kan således endast tillämpas i en vägledande kapacitet i relation till att tydliggöra hur lagen bör tolkas i enlighet med artikel 38(1)(d)⁶ i den Internationella domstolens stadga.

Författaren Christine Chinkin förmedlar att skrivelserna är relevanta, de analyserar samt utvecklar den internationella människorätten i syfte att identifiera ny sedvanerätt eller belysa behovet av legislativa åtgärder inom ett specifikt område. Chinkin hänvisar till att ett utelämnande inom artikel 38(1) i den Internationella domstolens stadga relaterat till formella rättskällor är resolutioner som har producerats av internationella institutioner som exempelvis generalförsamlingen, Human Rights Council och säkerhetsrådet. Resolutioner från generalförsamlingen och Human Rights Council är inte juridiskt bindande på FN:s medlemsstater men trots det så kan de få en bindande effekt om de deklarerar som sedvana eller transformeras till sedvanerätt genom statspraxis. Säkerhetsrådets resolutioner är däremot juridiskt bindande och har genom historien representerat ett forum där mänskliga rättigheter kan utvecklas och appliceras på alla FN:s medlemsstater.⁷ Förutom resolutionerna som inrättade mekanismerna är det även nödvändigt att behandla regelverk, rapporter och skrivelser som härstammar från mekanismerna samt skrivelser från kvalificerade skribenter gällande mekanismernas struktur eller ursprung för att uppnå syftet med uppsatsen. Det vill säga syftet att eftersöka klarhet och koherens gällande mekanismernas legitimitet, politiska motivation, struktur samt validitet.

Materialet har valts ut i enlighet med uppsatsens metod och teori för att besvara uppsatsens frågeställning. Ett exempel relaterat till primärmaterialet är skrivelser av representanter från Syrien⁸ och Lichtenstein.⁹ De två skrivelserna representerar motpoler i hur utredningsmekanismerna kan betraktas baserat på betraktarens egna ideologiska och politiska utgångspunkt. Anledningen till varför uppsatsen fokuserar på just dessa skrivelser är att de,

---

⁶ *Statute of the International Court of Justice*, 31 August 1965, art. 38(1)(d).

⁷ Chinkin, Christine. Moeckli, Daniel, Shah, Sangeeta, Sivakumaran, Sandesh & Harris, David J. (red.), "Sources", *International Human Rights Law*, Third edition, Oxford University Press, Oxford, 2018. s. 78, 80-81.

⁸ United Nations General Assembly. Letter dated 12 November 2018 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/73/562, 13 November 2018.

⁹ United Nations General Assembly. *Letter dated 29 April 2019 from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council*. UN Doc. A/HRC/41/G/2. 28 May 2019.

utöver att de representerar politiska motpoler i relation till utredningsmekanismerna, illustrerar hur uppsatsens teoretiska ramverk kan appliceras för att dekonstruera och tydliggöra motivationen bakom institutionella människorättsliga förändringar som sker i realtid. Den syriska regimen motsätter sig utredningsmekanismen IIMM då den utreder regimen egna representanter för grova människorättsbrott, regimen presenterar därmed formella juridiska argument till varför IIMM är en illegitim institution. Ett av argumenten är att bland annat Lichtenstein tjänar ekonomiskt på regimen fall och att det är anledningen till varför staten tog ett initiativ relaterat till inrättandet av IIMM.¹⁰ Liechtenstein hävdar däremot att statens initiativtagande endast är baserat på humanitära skäl. Staten lovordar mekanismens inrättande då den representerar en alternativ väg framåt utöver tribunaler och den Internationella brottmålsdomstolen, i relation till ansvarsutkrävande samt åtal på individnivå.¹¹ Sekundärmaterialet har inhämtats och presenterats utifrån dikotomier där forskarna har olika syn på mekanismernas bidrag till det internationella samhället. Sekundärmaterialets dikotomier av kritik och lovord är ett exempel på hur utredningsmekanismerna kan betraktas utifrån en individs ideologiska preferenser gällande hur den internationella människorätten skall bemöta dess begränsningar genom innovativt rättsligt nytänkande.

Avgränsningar som har gjorts i relation till denna uppsats är att endast behandla utredningsmekanismerna IIMM, IIMM och UNITAD vars funktion är att samla in bevismaterial samt förbereda rättsfall till rättsväsenden vars uppgift är att väcka åtal på individnivå. Det vill säga att inte behandla undersökningsgrupper som exempelvis *Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic* eller *Independent International Fact-Finding Mission to Myanmar*. Ovanstående avgränsning inkluderar även att inte behandla den Internationella domstolens pågående rättsfall *Gambia v. Myanmar* då det inte berör frågan om åtal på individnivå trots den viktiga aspekten att utkräva statsansvar för storskaliga människorättsbrott. En avgränsning i relation till uppsatsens undersökning i sektion 4 är att IIMM inte har en egen delsektion likt IIMM och UNITAD. Det är främst på grund av att IIMM befinner sig i ett inledande steg av mekanismens arbete där bevismaterial samlas in och

---

¹⁰ United Nations General Assembly. Letter dated 12 November 2018 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/73/562, 13 November 2018. s. 3.

¹¹ United Nations General Assembly. Letter dated 29 April 2019 from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council. UN Doc. A/HRC/41/G/2. 28 May 2019. s. 1, 6.

analyseras. Det är dokumenterat i den årliga rapporten som mekanismen presenterade för generalförsamlingen år 2021. Rapporten beskriver att mekanismen fortfarande utvecklar sina samarbetsnätverk för att möjliggöra mekanismens huvudsakliga arbetsuppgifter.¹² IIMM kommer därav behandlas utifrån mekanismens samarbete med den Internationella brottmålsdomstolen. Samarbetet mellan FN:s utredningsmekanismer och den Internationella brottmålsdomstolen är vitalt i relation till utvecklingen av ansvarsutkrävande gällande grova människorättsbrott och åtal på individnivå. En ytterligare avgränsning som har gjorts i relation till uppsatsens utformande är att endast behandla utredningsmekanismerna och inte konflikterna som mekanismerna utreder. Syrienkonflikten, grova människorättsbrott i Irak och situationen i Myanmar är för omfattande för att behandlas med kvalitet inom ramen för denna kandidatuppsats. Det är därav inte konflikterna som är fokuset för denna uppsats, utan mekanismerna som inrättades till följd av konflikterna.

Uppsatsen är baserad på offentligt material och källhänvisningar samt fotnoter är utförda enligt Oxfordsystemet. De individer som nämns vid namn är offentliga personer vars yrkesmässiga kapacitet är av relevans till uppsatsen ämnesområde. Utifrån uppsatsens ämnesområde är även materialet utvalt genom ett fokus på just mekanismerna och dess arbete. Denna skribents val att inte analysera konflikterna som mekanismerna utreder grundar sig på logistiska samt moralfilosofiska skäl. Uppsatsen och dess material hade varit alldeles för omfattande med ett samstämmigt fokus på tre separata konflikter som var för sig förtjänar ett särskilt forskningsfokus. Genom ett fokus på utredningsmekanismerna reduceras dessutom risken att reproducera förnekelse propaganda gentemot brotten som har begåtts, det vill säga att ifrågasättande kritik som behandlas under denna uppsats är riktat mot mekanismerna och inte gentemot de väldokumenterade människorättsbrotten som mekanismerna utreder.

---

¹² United Nations General Assembly. Report of the Independent Investigative Mechanism for Myanmar. UN Doc. A/HRC/48/18. 5 July 2021. s. 1, 13.

2. Metod och teori

Uppsatsens teoretiska ramverk grundar sig på Martti Koskenniemi's teorier om att dekonstruera den internationella rätten. Koskenniemi resonerar i liknande termer som Dag Hammarskjöld gällande aspekten att den internationella rätten och FN är ett universellt forum där meningsskiljaktigheter kan lösas diplomatiskt. Koskenniemi anländer till den slutsatsen genom att dekonstruera den internationella rätten för att eftersöka juridikens koherens. Koskenniemi's teorier utgör denna uppsats teoretiska ramverk vilket illustreras i sektion 2 och appliceras i sektion 4 samt sektion 5. Uppsatsens metod följer även av Koskenniemi's dekonstruktion vilket innebär att dekonstruera ett juridiskt problem i ett binärt sammanhang, genom att inhämta material och kategorisera rättsliga argument i motpolerna formalism samt pragmatism. En kortfattad beskrivning av de binära motpolerna är att formalismen värderar lagen högre än lagens övergripande syfte medans pragmatismen värderar lagens syfte över lagen i sig. En totalhängivelse till någon av dessa binära motpoler är dock sällsynt och leder till diffusa argument vars konsekvenser kan vara grova människorättsbrott eller en avsaknad av aktioner som förhindrar människorättsbrott. Gråzonen mellan total formalism och ohejdad pragmatism är vad Koskenniemi kallar för anti-formalism. Anti-formalismen är ett så pass betydande element i relation till den internationella rättens dekonstruktion och uppsatsens analys, att sektion 2.3 är dedikerat till just anti-formalismen. Koskenniemi kommer till slutsatsen att den internationella rätten för samman politiska antagonister för att harmonisera deras politiska intressen i ett universellt forum med hjälp av principer som exempelvis internationell fred, rättvisa och säkerhet. Enligt Koskenniemi drivs utvecklingen av internationell rätt och internationell människorätt framåt genom tillämpningen av anti-formalism. Det innebär en omtolkning av formella regelverk som gynnar politiska intressen eller lagstiftningens egentliga syfte. Det är en transformativ förändring i hur formella rättskällor bör tolkas och en förändring som behöver ske på grund av att lagen antingen är inaktuell eller inte uppfyller vad den är menad att göra.¹³

---

¹³ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 34-40, 41-43.

2.1 Rättsvetenskaplig teori som metod

Författaren Lee McConnell hänvisar, genom kapitlet “Legal theory as a research methodology” i antologin *Research Methods in Human Rights*, till att en rättsvetenskaplig teori kan fungera som ett vetenskapligt metodval. Medvetenheten av ett noga utvalt teoretiskt ramverk ökar koherensen hos människorättsliga argument och leder till mer avancerade paralleller, insikter samt kritik av skribentens utvalda primär -och sekundärmaterial. Forskare har ofta en missuppfattning om att metod och teori är två separata entiteter men i själva verket bör teorin användas i samverkan med empirisk forskning, komparativa eller representativa analyser.¹⁴

Även simplistiska forskningsfrågor finner sin ursprungliga grund i teoretiska avväganden och en ökad medvetenhet av textens teoretiska ursprung leder till en högre nivå av reflektiv samt självmedveten forskning. McConnell refererar till att forskare som Cryer, Hervey och Sokhi-Bulley har utalat sig om relationen mellan forskningsfrågor och teori. Oavsett om det har artikulats är alla forskningsfrågor teoretiskt baserade och i en rättsvetenskaplig studie är forskningen helt beroende av forskarens teoretiska grund. Det teoretiska valet påverkar hur rättsliga argument eller bestämmelser analyseras och presenteras samt vilket material som anses vara relevant för det specifika forskningsprojektet. McConnell hänvisar dessutom till att Jean d’Asprement hävdar i boken *Epistemic Forces in International Law* att rättsvetenskaplig teori kan begripas först när det inramas som metodologi. Det är på grund av att forskaren erhåller genom sin teori kognitiva verktyg, argumentationstekniker, utvärderingskriterier och kommunikations-protokoll vars syfte är att övertyga en specifik målgrupp om det rättsvetenskapliga området som undersöks.¹⁵

I sin helhet förmedlar McConnell att den rättsvetenskapliga teorin har stor betydelse i relation till människorättslig forskning. McConnell klargör att gällande människorättslig forskning som är inriktat på bristande efterlevnad eller utredningsmekanismer, är det av särskild vikt att välja sitt teoretiska perspektiv utifrån en teori som är relaterat till tvångsåtgärder och lagens validitet. Teorins relevans kan sedan undersökas genom applicering till tidigare forskning, komparativa, representativa eller fallstudie analyser. Det kommer framgå vissa centrala frågeställningar angående lagens effektivitet och validitet, som resulterar i specifika frågor

---

¹⁴ McConnel, Lee. McConnell, Lee & Smith, Rhona K. M. (red.). “Legal Theory as a research methodology”, *Research methods in human rights*, Abingdon: Oxon, 2018. s. 42-44.

¹⁵ McConnel, Lee. McConnell, Lee & Smith, Rhona K. M. (red.). “Legal Theory as a research methodology”, *Research methods in human rights*, Abingdon: Oxon, 2018. s. 44-45.

angående om lagen är en samling av formella statiska rättskällor eller om lagen är helt beroende av realpolitiken.¹⁶

Denna uppsats teoretiska ramverk utgår från författaren Martti Koskenniemi's bidrag till antologin *International Law* där han i kapitlet "What is International Law For?" undersöker den internationella rättens syfte genom att dekonstruera internationell rätt i relation till begreppen formalism och pragmatism. McConnell refererar till att Koskenniemi's teorier är applicerbara att användas som en människorättslig forskningsmetod. Teorin bygger på Jacques Derrida och hans utvecklande av begreppet dekonstruktion, som i det här fallet används för att ifrågasätta koherensen hos FN:s utredningsmekanismer och mekanismernas förespråkare samt kritiker. Genom att dekonstruera lagtext eller juridiska argument kan man urskilja dess brister eller indikationer på bakomliggande faktorer som resulterar i en viss struktur eller inrättandet av institutioner, vars existens kan stå i motsättning till det syfte som de hävdar att främja. McConnell förmedlar att dekonstruktion ofta sker i binära sammanhang och när man talar om lagens legitimitet och validitet i relation till uppsatsens ämnesområde är en relevant binär motsättning vad lagen är gentemot vad den bör vara. Vad en dekonstruktion bidrar med i denna undersökning är möjligheten att avslöja och belysa illusioner om rättvisa som ofta är politiskt, socialt och framför allt ideologiskt konstruerade.¹⁷

2.2 Dekonstruktion av internationell rätt

Martti Koskenniemi syftar till att besvara frågan om vad den internationella rättens syfte är i sitt bidrag till antologin *International Law*. Koskenniemi presenterar inledningsvis den ofta paradoxala relationen mellan den internationella rättens mål och statliga aktörers intressen. Författaren hänvisar till artikel 1 i FN:s stadga som proklamerar att FN:s roll är att harmonisera statliga aktioner som gynnar gemensamma intressen, exempelvis internationell fred och internationellt samarbete. Begreppen fred, säkerhet, rättvisa och även mänskliga rättigheter är relativt abstrakta samt tvetydiga begrepp som tolkas utifrån betraktarens egna ideologiska utgångspunkter. Det är därför enligt Koskenniemi nödvändigt att undersöka både vad och framför allt hur internationella aktörer ämnar att uppnå abstrakta värdegrundsmål genom

---

¹⁶ McConnel, Lee. McConnell, Lee & Smith, Rhona K. M. (red.). "Legal Theory as a research methodology", *Research methods in human rights*, Abingdon: Oxon, 2018. s. 43-44.

¹⁷ McConnel, Lee. McConnell, Lee & Smith, Rhona K. M. (red.). "Legal Theory as a research methodology", *Research methods in human rights*, Abingdon: Oxon, 2018. s. 65-66.

legislativa åtgärder i relation till internationell rätt. Den internationella rättens strategiska och taktiska mål baseras på vilka politiska intressen och värderingar som aktörerna vill uppfylla.¹⁸

Den internationella rättens abstrakta mål är att harmonisera politiska intressen som inte alltid kan harmoniseras. Koskenniemi hänvisar till att genom den internationella rättens antagonistiska och normativa natur resulterar ökat internationellt samarbete till att enskilda egoistiska stater integreras in i den internationella rättens universalism. Staten är den huvudsakliga aktören och har genom sitt samtycke givit upphov till den internationella rättens normer, vilket ger mer makt till internationella organisationer och historiskt förtryckta folkgrupper. Statens absoluta suveränitet fragmenteras därav i relation till exempelvis det universella vokabuläret som mänskliga rättigheter bidrar med, angående att stater har särskilda skyldigheter till deras invånare och det internationella samhället. Fragmenteringen resulterar i frågeställningen om den enskilda staten fortfarande är den högsta auktoriteten. Koskenniemi hänvisar dock till att exempelvis mänskliga rättigheter fortfarande inte är i en dominant position i relation till den enskilda statens makt hegemoni, då konflikter och dess upplösningar fortfarande sker utifrån institutioner som både efterliknar samt grundats av nationalstaten.¹⁹

Koskenniemi beskriver att den internationella rätten inte befinner sig i ett vakuum av antingen etablerad harmoni eller konflikt, utan snarare att samarbeten och konflikter sker samstämmigt. Den internationella rätten blir ett formellt verktyg som kan utnyttjas för att gynna aktörers egna intressen genom legislativa åtgärder, vare sig det handlar om att bevara den tidigare ordningen eller åsidosätta den. Koskenniemi försvarar formalismen genom att illustrera att formella ramverk kan tillämpas för att tygla kraftfulla aktörer, och inte endast för att ge aktörerna mer genomträngande möjligheter att realisera sina politiska intressen. Koskenniemi presenterar därefter formalismens binära motpol, pragmatism. Författaren tar upp kriget mot terrorism som ett praktexempel på hur ett ohejdat pragmatiskt förhållningssätt kan leda till storskaliga människorättsbrott och destabiliseringen av hela regioner. Pragmatismen finner sin grund i att vi som människor värderar regelns syfte högre än regeln i sig, om en formell rättslig bestämmelse står i vägen för rättvisa bör den antingen förändras eller bortses från. Pragmatisk instrumentalism har en tendens att rättfärdiga syftet av aktioner samtidigt som aktionerna i sig

---

¹⁸ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 28-29

¹⁹ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 32.

inte är av lika vikt. Pragmatismens förespråkare inramar aktionerna som politiskt oberoende eller flagrant proklamerar att aktionernas syfte är överordnade de medel som tillåter kraftfulla aktörer att uppnå sina mål. Det vill säga, vare sig om målet är att exempelvis motsätta sig den Internationella brottmålsdomstolen eller att underminera människorättsliga resolutioner samt traktat. Koskenniemi lyfter fram att det är svårt för internationella jurister att urskilja formalism och pragmatism då verkligheten sällan utspelar sig i binära motpoler, ett exempel på detta är pragmatiska överväganden om vilka lagar som skall tillämpas i specifika situationer och om undantagsregler bör tillämpas för att uppnå önskat resultat. Den internationella rätten handlar därmed inte om fred eller rättvisa, frihet eller säkerhet, stabilitet eller förändring utan av en samstämmig tillämpning av de båda alternativen för att finna en konsekvent harmoni mellan binära motpoler som ofta står i direkt motsättning.²⁰

2.2.3 Anti-formalism

Anti-formalismen uttrycker sig utifrån stabilitet genom förändring och förändring genom stabilitet, i gråzonen mellan total formalism och ohejdad pragmatism. Koskenniemi hänvisar till att all form av rättslig förändring eller transformering sker genom anti-formalismen. Det vill säga att kritisera formella rigida bestämmelser för att framtvunga en dynamisk rättslig evolution, vars innehåll är bättre lämpat att uppfylla den ursprungliga lagens syfte. I sin grund handlar det om att legitimera sina egna ideologiska ståndpunkter och genom att förändra den tidigare accepterade rätten så avfärdar man nuvarande lagstiftning eller praxis som antingen inte tillräcklig eller orättvis. Den politiska aspekten gällande den internationella rätten och dess formella bestämmelser bör vara en central fokuspunkt enligt Koskenniemi. Den internationella rätten och speciellt den internationella människorätten dikteras av den anti-formalistiska andan, då dess ledstjärna är abstrakta samt ouppnåbara mål som exempelvis internationell fred eller rättvisa vilket kräver konstanta förändringar av den internationella rätten och dess normer.²¹

Dessa abstrakta mål är enkla att kritisera men dess konstanta närvaro fyller sin funktion enligt Koskenniemi, eftersom de i sin långsiktiga helhet binder samman det internationella samhället med lika värderingar. Abstrakta och värdegrundsbaserade mål begränsar risken att den

---

²⁰ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 34-37.

²¹ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 37-40.

ohejdade pragmatismen erhåller dominans över världstäckande formella hegemoniska maktstrukturer. Ett tätt sammansvetsat internationellt samhälle bidrar till att den internationella rättens tillämpning sträcker sig bortom aktörer med legislativa förmågor. Man bör däremot vara högst medveten om att fred och rättvisa både har samt kommer att vara motivationen till storskaliga människorättsbrott mot de som anses vara ens politiska ojämligar.²²

Koskenniemi har konsekvent försökt besvara frågan om vad den internationella rättens syfte är. Den internationella rättens styrka ligger i dess politiska universalism angående att föra samman politiska antagonister som utnyttjar den internationella rätten för att avancera samt cementera deras egna intressen. Den internationella rätten och det internationella samhället är ett kraftfullt forum där aktörer legitimerar och validerar sina aktioner samtidigt som den internationella rättens universalism bidrar till en möjlighet att forcera sin egna ideologi på sina politiska motståndare genom att inrätta formella rättsliga bestämmelser.²³ Avslutningsvis kan frågan om den internationella syfte delvis besvaras genom ett citat av Martti Koskenniemi som illustrerar den internationella rättens antagonistiska samt dualistiska natur.

“First, international law exists to advance the values, interests, and preferences that those in dominant positions seek to realize in the world. It is an instrument of power. Second, it also gives voice to those who have been excluded from powerful positions and are regularly treated as the objects of other peoples’ policies; it provides a platform on which claims about violence, injustice, and social deprivation may be made even against dominant elements. It is an instrument for the critique of power.”²⁴

---

²² Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), “What is International Law for?”, *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 42-43.

²³ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), “What is International Law for?”, *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 46-47.

²⁴ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), “What is International Law for?”, *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 46.

3. Forskningsöversikt

Denna forskningsöversikt är en sammanställning av aktuell och relevant forskning som berör uppsatsens ämnesområde. Sekundärmaterialet som forskningsöversikten behandlar består av vetenskapliga artiklar och antologier som är relaterat till uppsatsens ämnesområde, vilket är FN systemet samt FN:s utredningsmekanismer.

Inledningsvis presenteras FN:s övergripande funktion och struktur samt att den internationella organisationen inte erhåller total hegemoni då FN är beroende av politiskt stöd från organisationens medlemsstater. I och med exempelvis inrättandet av utredningsmekanismerna vars funktion är att samla in bevismaterial som används vid åtal på individnivå är inte FN systemet oföränderligt, trots de tydliga formella begränsningarna som påverkar samtliga av utredningsmekanismernas upphovsinstanser i varierande former. Därefter redogörs varje utredningsmekanism och mekanismens respektive upphovsinstans systematiskt genom att behandla de i separata sektioner. Utredningsmekanismerna är snarlika i deras huvudsakliga arbetsuppgifter, vad som är centralt att tydliggöra är mekanismernas skillnader och hur dessa skiljaktigheter kan kopplas an till mekanismernas respektive upphovsinstanser. Avslutningsvis kartläggs vad dessa utredningsmekanismer bidrar med till den internationella människorätten och den internationella straffrätten. Ett exempel är den utökade sammankopplingen av tidigare decentraliserade aktörer som FN, civilsamhället och specialiserade nationella åklagarenheter som arbetar med ansvarsutkrävande i relation till grova människorättsbrott. Mekanismerna samarbetar med internationella såväl som nationella domstolar och tribunaler, vilket bidrar till att de svårigheter som rättsväsendet upplever i relation till bevisinsamling kan avhjälpas och således reduceras risken att utredningar stagnerar på grund av otillgängligt bevismaterial. Forskningsöversikten presenterar i sin helhet det aktuella forskningsläget angående dessa utredningsmekanismer, både utifrån ett kortsiktigt och långsiktigt perspektiv då denna rättsliga innovation kan komma att påverka hur grova människorättsbrott utreds både i nutid samt i framtiden genom en prejudicerande effekt.

3.1 Förenta Nationernas förändring och kontinuitet

Författarna Thomas G. Weiss och Sam Daws beskriver i sitt bidrag till antologin *The Oxford Handbook on the United Nations* att FN har sedan organisationens inrättande representerat förändring samt kontinuitet. FN, i sitt mandat att avhjälpa mänskligheten från inhumant systematiskt våld, existerar inte i ett vakuum och ska inte betraktas som en världsregering. FN:s medlemsstater som är den globala scenens huvudsakliga aktörer, och deras respektive intressen, är ansvariga för både begränsningarna samt styrelseskicket inom FN systemet. Även om FN i sin kontinuitet har begränsat organisationens insatser baserat på medlemsstaternas intressen så är det en missuppfattning att proklamera att FN som internationell organisation är oföränderlig. Både FN och dess medlemsstater har präglats av förändring samtidigt som organisationens kontinuitet legitimerar samt validerar FN:s auktoritet. Weiss och Daws har fokuserat på fyra aspekter angående FN:s kontinuitet och förändring som även denna uppsats till viss del utnyttjar i relation till FN:s utredningsmekanismer IIIM, IIMM samt UNITAD. De aspekterna är nya hot och nya möjligheter, vikten av nya aktörer, förstärkt eller försvagad statsuveränitet samt frågan om vi befinner oss i en multipolär eller hegemonisk värld.²⁵ I relation till uppsatsens ämnesområde kan man lyfta fram frågan om vilken roll utredningsmekanismerna innehar i anslutning till dessa aspekter och det internationella samhället.

När monumentala institutionella förändringar, som exempelvis inrättandet av FN:s utredningsmekanismer, sker i realtid är det centralt att analysera både hur och varför dessa förändringar sker inom en internationell organisation. Särskilt när organisationen kännetecknas av formella, hegemoniska och rigida regelverk i relation till det internationella samhällets ideologiska läggning gällande ansvarsutkrävande samt internationell rättvisa. Författaren José E. Alvarez hänvisar till att många kritiska röster, inklusive Martti Koskenniemi, anser att internationella organisationer har en tendens att presentera sig själva och sina aktioner som humanitär universalism, när de i själva verket är en utstationering av maktutövning som förespråkar specifika ideologiska preferenser.²⁶ Förändring eller kontinuitet likväl som formalism eller pragmatism är dikotomier. Problematiken med dikotomier är att omvärlden sällan är helt svart eller vit. Upphovsmännen till materialet som denna uppsats grundar sig på har alla egna

---

²⁵ Weiss, Thomas G., Sam Daws. Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "The United Nations: Continuity and Change", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018.s. 3-4.

²⁶ Alvarez, José E.. Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "Legal Perspectives", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 92-93.

ideologiska preferenser angående dessa utredningsmekanismer oavsett om det rör sig om akademiker, statstjänstemän som representerar enskilda staters intressen, intresseorganisationer eller utredningsmekanismerna och dess upphovsinstanser.

Alex Whiting är ett exempel på en författare som lovordar generalförsamlingens inrättande av IIIM. Whiting hänvisar till att mekanismens skapelse endast var nödvändig på grund av strukturella brister inom FN systemet. Det är brister som prioriterar politiska intressen över internationell rättvisa i relation till ansvarsutkrävande för storskaliga människorättsbrott i Syrien. Whiting refererar dessutom till att utredningsmekanismens inrättande är en representation av den internationella straffrättens innovation.²⁷ Utöver specifik information om just IIIM så behandlar nästkommande sektion FN:s generalförsamling som inrättade IIIM. Det är nödvändigt att inneha en förståelse över hur mekanismen har inrättats och vilket mandat generalförsamlingen kan utnyttja för att bilda sig en förståelse över kritiken som riktas mot mekanismens inrättande samt generalförsamlingen inom dels forskningsöversikten men även i sektion 4.1.2.

3.2 Generalförsamlingen och IIIM

Författaren M. J. Peterson har dedikerat sitt bidrag i antologin *The Oxford Handbook on the United Nations* till generalförsamlingens funktion, mandat och ursprung. Författaren hänvisar till att generalförsamlingens huvudsakliga funktion är att vara ett forum för FN:s medlemsstater. Ett forum där staterna kan kollektivt legitimera samt avlegitimera aktioner, normer eller regler. Generalförsamlingen präglas av multilateral diplomati där alla FN:s medlemsstater kan få sin röst hörd och generalförsamlingens resolutioner antas vanligtvis genom en majoritetsröst. Generalförsamlingen är dessutom en motvikt till säkerhetsrådets hegemoni där säkerhetsrådets permanenta medlemmar innehar en vetorätt och därav kan blockera resolutioner när de inte gynnar någon av de permanenta medlemmarnas intressen.²⁸ Peterson refererar till artikel 10 i FN stadgan, artikelns innehåll förser generalförsamlingen med en nästintill obegränsad möjlighet att behandla alla typer av frågor eller ärenden som är relaterat till tillämpningen av FN stadgan. Generalförsamlingen är dock begränsad av artikel 12 som hänvisar till att generalförsamlingen

---

²⁷ Whiting, Alex. "An investigation mechanism for Syria: The general assembly steps into the breach." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 15. No. 2. 2017. s. 231.

²⁸ Peterson, M. J., Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "General Assembly", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 119-120.

inte bör utge rekommendationer eller anta resolutioner relaterat till konflikter som behandlas av säkerhetsrådet. Generalförsamlingen kan dessutom auktorisera inrättandet av nya FN institutioner samt etablera externa regleringar som berör institutionen och FN:s medlemsstater. Författaren betonar att motsättningar inom dynamiken mellan generalförsamlingen och säkerhetsrådet inte är ovanligt och att vid dödlägen inom säkerhetsrådet med hänvisning till medlemmarnas vetorätt kan generalförsamlingen adressera konflikter på eget bevåg. Avslutningsvis proklamerar Peterson att forskning av internationella jurister ofta centreras på generalförsamlingen, specifikt inriktat på vilken roll som generalförsamlingen bör ha i relation till etablerandet av ny internationell lagstiftning och organets förmåga att forma FN systemet.²⁹

Alex Whiting beskriver att ansvarsutkrävande för brotten som begicks under Syrienkonflikten var från början en komplicerad historia. Författaren gör en jämförelse med Libyen situationen gällande hur snabbt det internationella samhället mobiliserade sig. Det tog cirka elva dagar för säkerhetsrådet att hänvisa situationen till den Internationella brottmålsdomstolen och domstolen åtalade de individer som bar mest ansvar för konflikten inom några månader. Säkerhetsrådets medlemmar utnyttjade sin vetorätt och blockerade resolutioner som skulle hänvisa Syrien situationen till den Internationella brottmålsdomstolen eller resolutioner som skulle inrätta en specifik tribunal, likt de relaterade till Jugoslavien samt Rwanda. Vetorätten utnyttjades trots de mängder av bevis från konfliktens huvudsakliga aktörer som talar för att brott mot mänskligheten, folkmord och krigsförbrytelser begicks.³⁰

Whiting förklarar att generalförsamlingen skapade IIIM år 2016, resolutionen antogs inte enhälligt vilket nog var förväntat då den syriska regimen var delaktig i konfliktens inhumana brott mot internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Det var en historisk händelse eftersom detta var den första gången som generalförsamlingen inrättade en mekanism vars syfte är att analysera, bevara och katalogisera bevismaterial som sedan används i relation till åtal på individnivå. Det är däremot viktigt att poängtera att generalförsamlingen inte innehar mandat att inrätta en institution som kan väcka åtal, det är endast säkerhetsrådet som kan inrätta tribunaler vilket kan väcka åtal på individnivå. Mekanismens funktion är att samla in, analysera samt bevara bevismaterial som kan användas vid åtal i framtiden och att samarbeta med mekanismen

---

²⁹ Peterson, M. J., Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "General Assembly", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 121, 124-125, 133.

³⁰ Whiting, Alex. "An investigation mechanism for Syria: The general assembly steps into the breach." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 15. No. 2. 2017. s. 231-232.

är frivilligt då generalförsamlingen inte kan inrätta en mekanism med direkt auktoritet över enskilda stater. Exempelvis det syriska civilsamhället har under konflikten samlat in stora mängder av bevismaterial som till exempel dokumentation, vittnesmål och kriminalteknisk bevisning. Detta bevismaterial skall IIIM analysera och fördela vidare till relevanta internationella, nationella eller regionala domstolar samt tribunaler. Generalförsamlingens inrättandet av IIIM har däremot inte undkommit kritik. Ett exempel är att ryska representanter argumenterade att mekanismen utför utrednings- och lagföringsåtgärder som överskrider generalförsamlingens mandat, genom förberedandet av rättsfall mot specifika individer. Whiting motbevisar argumentationen genom att poängtera att mekanismen endast är en undersökningsgrupp som följer en internationell straffrättslig beteendestandard. Författaren förklarar därefter att invändningarna från den syriska regimen och dess allierade är huvudsakligen politiska och inte juridiska.³¹

Whiting argumenterar att behovet av mekanismen tydliggör hur svag den internationella straffrätten är, då dess framgångar är helt beroende av politiskt stöd. Framgångar inom den internationella straffrätten som exempelvis inrättandet av Jugoslavientribunalen och Rwandatribunalen var endast möjliga på grund av enhälligt politiskt stöd. Den Internationella brottmålsdomstolen ses av många som ett enormt kliv framåt i utvecklingen av individuellt ansvarsutkrävande i relation till storskaliga människorättsbrott. Domstolen är dock beroende av politiskt stöd i dess utredningar. Framgångsrika åtal är beroende av politiskt stöd från domstolens medlemsstater och regeringarna i de stater som brotten begicks. När det politiska stödet avtar stagnerar även den Internationella brottmålsdomstolens utredningar. En stagnation eller utebliven utredning resulterar i att de brottsmisstänkta får fortsatt gå fria vilket riskerar att de exempelvis begår övergrepp i rättsak mot utredningens brottsoffer och vittnen. Whiting ser IIIM som en viktig innovation gällande de individuella åtalen och hänvisar till att den Internationella brottmålsdomstolen kan använda sig av bevismaterialet som mekanismen samlar in. Mekanismen tydliggör även att det internationella samhället inte ignorerar de brott som har begåtts under Syrienkonflikten. Avslutningsvis påpekar Whiting att mekanismen passar in i narrativet att den internationella rättvisans förespråkare, genom beslutsamhet samt idealism, finner hållbara lösningar när rättvisans motståndare motarbetar ansvarsutkrävandet i varje steg.

---

³¹ Whiting, Alex. "An investigation mechanism for Syria: The general assembly steps into the breach." *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 15. Issue 2. 2017. s. 232-235.

Mekanismen är ett viktigt steg framåt inom den internationella straffrättens utveckling och genom dess inrättande bidrar mekanismen med en prejudicerande effekt vilket kan tillämpas vid framtida situationer.³²

En författare som, till skillnad från Alex Whiting, inte ser FN:s utredningsmekanismer som en positiv framgång för internationell rättvisa är Jennifer Trahan. Författaren påstår att de pragmatiska aktionerna som skapar mekanismerna är ett tecken på den internationella rättvisans reträtt i relation till ansvarsutkrävande. Mekanismerna har inte mandat att föra åtal framåt och Trahan anser att om det inte är möjligt att inrätta en tribunal så är det ett tecken på politikens seger över den internationella rättvisan. Den kontemporära tendensen att det finns politisk vilja att inrätta mekanismer istället för tribunaler är enligt Trahan både olycksbådande samt oroväckande.³³

Vad som ofta anses vara generalförsamlingens motpol är säkerhetsrådet, det är dessutom endast säkerhetsrådet som innehar mandatet att inrätta FN sanktionerade tribunaler. Inaktivitet från säkerhetsrådet i relation till grova människorättsbrott kritiserar ofta och i relation till uppsatsens ämnesområde är det av särskild vikt att fastställa det aktuella forskningsläget av säkerhetsrådet. Det är på grund av att säkerhetsrådet ofta identifieras som orsaken till politikens seger över rättvisan genom antingen inte tillräckliga eller uteblivna aktioner. Säkerhetsrådet har dessutom inrättat en utredningsmekanism som behandlas i kommande sektion och i sektion 4.1.3. UNITAD mekanismens arbetsuppgifter är desamma som IIIM med ett par väsentliga skillnader, exempelvis ett avsteg från en djupt rotad människorättslig princip angående att dödsstraff inte får tillämpas inom FN systemet.

3.3 Säkerhetsrådet och UNITAD

Författarna Sebastian von Einsiedel och David M. Malone beskriver säkerhetsrådets funktion och ursprung i sitt bidrag till antologin *The Oxford Handbook on the United Nations*. Säkerhetsrådet är ett av FN:s primära organ och det enda organet vars beslut är juridiskt bindande på alla FN:s medlemsstater, besluten kan dessutom genomdrivas med hjälp av ekonomiska sanktioner eller militära interventioner. Säkerhetsrådet innehar det huvudsakliga ansvaret att bevara internationell

---

³² Whiting, Alex. "An investigation mechanism for Syria: The general assembly steps into the breach." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 15. No. 2. 2017. s. 235-237.

³³ Trahan, Jennifer. Ankersen, Christopher, Sidhu, Waheguru Pal Singh. (red.), "International Justice and the International Criminal Court at a Critical Juncture." *The Future of Global Affairs: Managing Discontinuity, Disruption and Destruction*. Cham: Palgrave Macmillan, 2021. s. 129-131.

fred och säkerhet för att undvika ett tredje världskrig. Säkerhetsrådet består av fem permanenta medlemmar som är Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och U.S.A. Dessa medlemmar innehar en vetorätt som innebär att de kan blockera antagandet av resolutioner. Endast enhälliga beslut kan därav fattas av säkerhetsrådets medlemmar, förutsatt att en av säkerhetsrådets permanenta medlemmar utnyttjar sin vetorätt och inte endast avstår att rösta för eller emot ett beslut.³⁴

Einsiedel och Malone uppmärksammar att ökad polarisering i relation till säkerhetsrådets medlemmar samt deras politiska intressen har resulterat i dödlägen inför situationer som i allra högsta grad är ett hot mot internationell fred och säkerhet. Syrienkonflikten är ett exempel som författarna lyfter fram vilket illustrerar att säkerhetsrådets intressen inte alltid korrelerar med den internationella rättvisans intressen. Dödlägen inom säkerhetsrådet ses ofta som en representation av FN:s dysfunktion eftersom det är ytterst osannolikt att säkerhetsrådets aktioner eller beslut kommer vara riktade mot organets permanenta medlemmar samtidigt som besluten är begränsade, inkonsekventa samt selektiva. Avslutningsvis uppmärksammar Einsiedel och Malone att det som huvudsakligen har skadat säkerhetsrådets rykte samt dess legitimitet är avsaknandet av aktioner samtidigt som grova storskaliga människorättsbrott utspelar sig i realtid som exempelvis under Syrienkonflikten.³⁵

Likt generalförsamlingen inrättade säkerhetsrådet en utredningsmekanism, vars akronym är UNITAD. Jennifer Trahan hänvisar till att mekanismens funktion är baserad på IIIM och är dedikerad till bevisinsamlingen rörande människorättsbrott som är begångna av ISIL-krigare i Irak. Mekanismen utreder endast en av konfliktens parter, mekanismen utreder därav inte påstådda brott som har begåtts av den irakiska regimen. UNITAD är en mekanism som är kontroversiell i sin funktion samt uppkomst. En kontrovers är på grund av mekanismens ensidighet, som var en förutsättning för att säkerhetsrådet kunde inrätta mekanismen. En ytterligare anledning till mekanismens kontroversiella natur i relation till den internationella människorätten är att dess bevismaterial kan användas i icke rättssäkra rättegångar där de brottsmisstänkta rättigheter inte respekteras. UNITAD följer dessutom den irakiska straffrätten varav dödsstraff är tillåtet och utredningarna kan därav resultera i påskyndade rättegångar samt

---

³⁴ Einsiedel, Sebastian von, Malone, David M., Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "Security Council", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 140-141.

³⁵ Einsiedel, Sebastian von, Malone, David M., Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "Security Council", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 156-157, 160-161.

avrättningar. Trahan hänvisar till huvudregeln att FN inte tolererar tillämpningen av dödsstraff och inom styrdokumentet för både IIIM samt IIMM finns det bestämmelser som reglerar informationsutbyte till jurisdiktioner där dödsstraff kan tillämpas då det bryter mot internationell praxis. Liknande bestämmelser återfinns inte i UNITAD's grundande resolution.³⁶ Jennifer Trahan anmärker dessutom att mekanismens ensidighet är en reflektion av Nürnberggrättegångarna, som genomfördes till följd av andra världskrigets slut där tyska krigsförbrytare dömdes för grova människorättsbrott. Nürnberggrättegångarnas arv har sedan dess befläckats av tillämpningen av segrarens rättvisa, det vill säga att de som går segrande ur en konflikt har friheten att bestraffa deras motståndare för brott som även segrarna begick.³⁷

Vad som är centralt att notera i relation till UNITAD mekanismen är inte arbetet som mekanismen utför, det är vad arbetet kan resultera i och vad tillämpningen av dödsstraffet kan innebära i relation till internationell människorätt samt FN systemet vilket bör agera som mänsklighetens förtrupp mot systematiskt våld. UNITAD mekanismens arbete behandlas ytterligare inom sektion 4.1.3 och sektionen problematiserar om mekanismen samt dess arbete kan rättfärdigas trots dödsstraffets eventuella tillämpning. Nästkommande sektion behandlar den senaste utvecklingen av FN:s mekanism modell. IIMM inrättades år 2018 till följd av situationen i Myanmar. Utöver mekanismens huvudsakliga mandat vilket påminner om IIIM och UNITAD så samarbetar IIMM med den Internationella brottmålsdomstolen i relation till domstolens utredning av Myanmar situationen. Mekanismen grundades dessutom av Human Rights Council vilket är en institution som följer en särskild människorättslig hållning, även om fullt förståelig kritik kan riktas mot organet på grund av dess toleranta förhållningssätt gentemot repressiva stater.

3.4 Human Rights Council och IIMM

Jane Connors beskriver i sitt bidrag till antologin *International Human Rights Law* att Human Rights Council är ett FN organ som grundades av FN:s generalförsamling med hänvisning till artikel 55 och 56 i FN stadgan som föreskriver att mänskliga rättigheter för alla individer skall främjas genom enskilda såväl som samordnade aktioner av FN:s medlemsstater. Human Rights

---

³⁶ Trahan, Jennifer. Ankersen, Christopher, Sidhu, Waheguru Pal Singh. (red.), "International Justice and the International Criminal Court at a Critical Juncture." *The Future of Global Affairs: Managing Discontinuity, Disruption and Destruction*. Cham: Palgrave Macmillan, 2021. s. 131-132, 134-136.

³⁷ Trahan, Jennifer. "Remarks by Jennifer Trahan." *Proceedings of the ASIL Annual Meeting*. Vol. 114. Cambridge University Press, 2020. s. 340.

Council består av 47 medlemmar och alla FN:s medlemsstater är behöriga att ansöka om medlemskap, med det enda kravet att staten innehar god hållning i relation till mänskliga rättigheter och människorättsliga traktat. Human Rights Council är dock inte utan kritik då repressiva stater som exempelvis Saudiarabien är medlemmar, trots statens dokumenterade storskaliga förtryck av mänskliga rättigheter. FN:s före detta generalsekreterare Kofi Annan har presenterat sina farhågor om att stater har sökt sig till institutioner likt Human Rights Council, inte på grund av att de önskar att främja mänskliga rättigheter utan för att skydda sig själva från kritik samt för att kritisera sina politiska motståndare från en moraliskt överlägsen utgångspunkt. Human Rights Council's konkreta uppdrag är att adressera samt utge rekommendationer i relation till människorättsbrott samt att effektivisera hur människorättsbrott utreds genom att främja samarbete mellan FN:s medlemsstater.³⁸

Författaren David Mandel-Anthony beskriver att Human Rights Council grundade IIMM och att dess funktion samt mandat är baserat på IIMM, med skillnaden att IIMM utreder brott relaterat till Myanmar situationen och inte gällande Syrienkonflikten. IIMM övertar arbetet från mekanismen *Independent International Fact-Finding Mission to Myanmar* som samlade in bevismaterial relaterat till Myanmar situationen, fast inte med avsikt att föra straffrättsliga åtal på individnivå. Human Rights Council är ett FN organ som innehar stor legitimitet samt validitet på grund av dess dedikerade arbete att främja mänskliga rättigheter för alla individer. Den Internationella brottmålsdomstolen har därefter påbörjat en utredning för Myanmar situationen som berör fördrivningen av Rohingya befolkningen till Bangladesh och IIMM samarbetar med domstolen i relation till dess utredning. Mandel-Anthony är likt Alex Whiting hoppfull i relation till utredningsmekanismernas prolifiering samt ökade inflytande i frågor om ansvarsutkrävande och internationell rättvisa kopplat till internationella samt nationella åtal på individnivå relaterat till storskaliga människorättsbrott.³⁹

Sebastian Verelst är en av de författare som inte anser att mekanism modellen och inrättandet av IIMM är tillräckligt av det internationella samhället i relation till brottens allvarlighetsgrad. Verelst beskriver att vad som inte främjas genom inrättandet av oberoende mekanismer är ett särskilt statsansvar då mekanismerna endast behandlar frågor om

---

³⁸ Connors, Jane. Moeckli, Daniel, Shah, Sangeeta, Sivakumaran, Sandesh & Harris, David J. (red.), "United Nations", *International Human Rights Law*, Third edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 370-372.

³⁹ Mandel-Anthony, David. "Handwriting Accountability for Mass Atrocities." *Drexel Law Review*. Vol. 11. No. 3. 2019. s. 918-922.

decentraliserade åtal på individnivå. Mekanismerna behandlar således inte frågor om den strukturella straffriheten som bibehålls om inte enskilda stater och det internationella samhället fullföljer sina skyldigheter gällande att förhindra storskaliga människorättsbrott.⁴⁰ Jennifer Trahan är även reserverad i sina förhoppningar i relation till utredningsmekanismerna då författaren anmärker att mekanismernas inrättande samt funktion inte nödvändigtvis resulterar i straffrättsliga åtal på individnivå då mekanismernas uppdrag är att samla in bevismaterial som kanske kan användas i framtiden. Vad säger den kontemporära trenden att inrätta oberoende utredningsmekanismer om den internationella rättvisan i relation till ansvarsutkrävande, när det inte finns tillräcklig politisk vilja till att inrätta tribunaler som Jugoslavientribunalen eller Rwandatribunalen vid storskaliga människorättsbrott?⁴¹

Utredningsmekanismerna är vid det här laget både ett attraktivt och etablerat institutionellt tillvägagångssätt att adressera grova människorättsbrott. Det är i detta avseende nödvändigt att redogöra för det aktuella forskningsläget gällande vad mekanismerna bidrar med till internationell människorätt och det internationella samhället. Nästkommande sektion behandlar utredningsmekanismernas bidrag genom belysa kravet på ett hållbart samarbete mellan civilsamhället, mekanismerna och rättsväsendet utifrån mekanismernas övergripande struktur.

3.5 Utredningsmekanismerna och dess bidrag till internationell människorätt

Författare som exempelvis Jennifer Trahan är öppet kritiska mot FN:s utredningsmekanismer, vilket redovisades i sektionen ovan. Men det finns en övergripande konsensus om att mekanism modellen är ett positivt steg framåt i utvecklingen av internationell människorätt och internationell straffrätt. Författarna Wolfgang Kaleck och Patrick Kroker har uppmärksammat att mekanism modellen är anmärkningsvärd i ett antal avseenden kopplat till deras forskning om IIIM. Enligt författarna representerar mekanismen en innovativ samt kreativ tillämpning av rättsliga bestämmelser vilket gynnar den internationella rättvisan. Generalförsamlingen har genom inrättandet av IIIM dessutom konstruerat en prejudicerande lösning som kan kringgå ett dödläge inom säkerhetsrådet när politiska intressen resulterar i en återhållsamhet att inrätta tribunaler gällande storskaliga människorättsbrott. Mekanismen främjar även den universella

---

⁴⁰ Verelst, Sebastiaan. "Accountability in Myanmar: A Transformative Stepping-Stone?." *Global Responsibility to Protect*. Vol. 15. No. 1. 2021. s. 301, 320.

⁴¹ Trahan, Jennifer. "Remarks by Jennifer Trahan." *Proceedings of the ASIL Annual Meeting*. Vol. 114. Cambridge University Press, 2020. s. 340.

jurisdiktionen genom dess nära samarbete med nationella rättsväsenden som åtalar individer där de befinner sig. Dock är dessa aspekter spekulativa framtidslöften som inte är garanterade att uppnås. Det är däremot nödvändigt att mekanismen existerar och sköter bevisinsamlingen tills vidare fram tills dess att specifika åtal på individnivå kan ske. Det är resurskrävande arbetsuppgifter som kan vara relativt omöjliga i praktiken att utföra i relation till det stora geografiska avståndet från var brotten begicks och var åtalet väcks, i synnerhet när en icke-samarbetsvillig stat är en del av konflikten. Dessa praktiska arbetsuppgifter är centrala aspekter oavsett om åtal väcks internationellt eller nationellt.⁴²

David Mandel-Anthony förklarar att inrättandet av utredningsmekanismerna är ett resultat av bristen på tillvägagångssätt, utöver internationella domstolar och tribunaler, att adressera storskaliga människorättsbrott. Utredningsmekanismerna skapades ur ren desperation och frustration relaterat till bristerna inom FN:s formella regelverk, de är därmed både en pragmatisk samt politiskt attraktiv lösning. Vad som urskiljer dessa utredningsmekanismer från tidigare etablerade fact-finding organ som exempelvis *Independent International Fact-Finding Mission to Myanmar* är att de samlar in bevismaterial i syfte att väcka åtal på individnivå och förbereder rättsfall. Mekanismerna utför sina arbetsuppgifter, inte bara där brotten begicks utan även i övriga stater där gärningsmännen befinner sig. Osäkerheten om var åtalet väcks är problematiskt då det existerar särskilda procedurella regelverk som behöver följas om bevismaterialet ens kan användas vid en rättegång, baserat på den statens egna juridiska traditioner. Mekanismerna och dess uppdrag är dock en absolut nödvändighet då mekanismernas existens legitimeras genom den befintliga cachen av bevismaterial som redan har samlats in av exempelvis icke-statliga organisationer.⁴³

Problematiken att väcka åtal inom jurisdiktioner med varierande krav på bevisföring är en fråga som författaren Natalia Krapiva behandlar djupgående i relation till stater som Frankrike, Nederländerna, Sverige och Tyskland. Krapiva förmedlar att bevis som inte har samlats in och hanterats på ett korrekt sätt, är inom ett flertal nationella jurisdiktioner otillåtna att användas i rättegångar. Sverige är ett exempel på en stat vars rättssystem har ett stort spelrum relaterat till bevismaterial som är tillåtna att presenteras i en rättegång. Inom det svenska rättssystemet finns

---

⁴² Kaleck, Wolfgang. Kroker, Patrick. "Syrian torture investigations in Germany and beyond: Breathing new life into universal jurisdiction in Europe?." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 16. No. 1. 2018. s. 170.

⁴³ Mandel-Anthony, David. "Handwriting Accountability for Mass Atrocities." *Drexel Law Review*. Vol. 11. No. 3. 2019. s. 922-925, 926-927.

det en icke-uteslutande princip i relation till bevismaterial, som inom andra jurisdiktioner hade uteslutits på grund av att bevismaterialet kan ha exempelvis erhållits illegalt. Bevismaterialet kan däremot uteslutas om de insamlade bevisen resulterar i brott mot artikel 6 och artikel 8 i den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Det vill säga om bevismaterialets inkludering resulterar i att rättegången inte anses vara rättvis. Krapiva poängterar att det är däremot osannolikt att dessa provisioner tillämpas i de fall där bevismaterialet har insamlats av icke-statliga organisationer eller privatpersoner som inte arbetar i anslutning till en stat.⁴⁴

Författaren Ingrid Elliot lyfter fram att IIIM anses inneha en "quasi-prosecutorial" funktion, vilket innebär att mekanismen i dess dagliga arbete har stora likheter gentemot en åklagarenhet. En stor del av mekanismens arbete dedikeras till funktionella rättsliga analyser och utredningar av tillgängligt digitalt såväl som kriminaltekniskt bevismaterial. Mekanismens arbete leds dessutom av individer med lång erfarenhet av straffrättsliga utredningar och åtal. Elliot framhäver att IIIM's dagliga arbetsuppgifter påminner i detta avseende om en åklagarenhet eller den Internationella brottmålsdomstolen. Den väsentliga skillnaden är att mekanismen inte innehar bindande mandat att väcka åtal och således förlitar sig på det frivilliga samarbetet av både domstolar såväl som rättsprocessens deltagare.⁴⁵ Mandel-Anthony hänvisar till att FN:s utredningsmekanismer, specialiserade nationella åklagarenheter och icke-statliga organisationers ökade samarbetsgrad bidrar till att främja universalism i relation till storskaliga människorättsbrott. Specialiserade nationella åklagarenheter tillför erfarna jurister som inte bara är experter på att tolka den internationella straffrättens principer, eftersom de även innehar kompetensen gällande hur bevismaterial kan tillämpas inom ramen för ett nationellt åtal. Åtal för internationella brott utanför statens jurisdiktion kan väckas utifrån att brott som folkmord, krigsförbrytelser eller brott mot mänskligheten går under principen av universell jurisdiktion. Det finns en konsensus om att universell jurisdiktion gäller för grova människorättsbrott på grund av brottens allvarlighetsgrad. Det är trots att den universella jurisdiktionens motståndare hävdar att universell jurisdiktion kränker statsuveräniteten och hotar internationella relationer samt den internationella ordningen. Den universella jurisdiktionens motståndare är dock inte det främsta

---

⁴⁴ Krapiva, Natalia. "The United Nations mechanism on Syria: Will the Syrian crimes evidence be admissible in European courts." *California Law Review*. Vol. 107. No. 3. 2019. s. 1110, 1115.

⁴⁵ Elliott, Ingrid. "'A Meaningful Step towards Accountability'? A View from the Field on the United Nations International, Impartial and Independent Mechanism for Syria." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 15. No. 2. 2017. s. 248-250.

hindret för specialiserade nationella åklagarenheter, det är framför allt svårigheter i relation till att samla in bevismaterial av kvalitet som kan användas vid en rättegång från en stat som kan befinna sig på andra sidan världen.⁴⁶

Mekanismerna IIM, IIMM och UNITAD skapades ur ren frustration över den internationella rättens bristande samt rigida formella regelverk. Men mekanismerna kan trots sitt ursprung bidra till en ökad grad av cosmopolitanism i relation till internationell rätt, internationell straffrätt och internationell människorätt. Det vill säga genom ökad standardisering och professionalisering av både icke-statliga organisationer samt specialiserade nationella åklagarenheter. David Mandel-Anthony poängterar att samarbetet mellan det nationella rättssystemet, icke-statliga organisationer samt FN:s utredningsmekanismer är vitalt i relation till om mekanism modellen anses vara ett framgångsrikt innovativt bidrag till den internationella människorätten eller om dess arv kommer vara befläckt av de formella samt politiskt motiverade bristerna inom FN systemet. Enligt Mandel-Anthony är det inte endast bristande formella ramverk som driver utvecklingen framåt gällande utredningsmekanismerna, icke-statliga organisationer och specialiserade nationella åklagenheter. Det är det innovativa långsiktiga perspektivet som bidrar till ett alternativt tillvägagångssätt att adressera storskaliga människorättsbrott utöver de internationella domstolarna eller traditionella tribunalerna. Det vill säga att man forcerar samt institutionaliserar sociala normer om ansvarsutkrävande in i ett globalt rättvisesystem.⁴⁷

Forskningsöversikten har behandlat samtliga relevanta utredningsmekanismer vars arbete leder till åtal på individnivå för grova människorättsbrott och de FN organ som innehar mandat att inrätta utredningsmekanismer. Utredningsmekanismerna grundades genom deras respektive upphovsinstitansers noga avgränsade samt pragmatiska förhållningssätt till att kringgå FN:s formella brister gällande att exempelvis inrätta tribunaler. Man kan däremot inte reducera utredningsmekanismerna till endast den aspekten om man som forskare ämnar att undersöka vad mekanismerna kan långsiktigt bidra med i relation till att forcera samt institutionalisera sociala normer om ansvarsutkrävande baserat på vad som faktiskt är möjligt att uppnå, snarare än utopiskt önsketänkande om en optimal internationell straffrättslig verklighet.

---

⁴⁶ Mandel-Anthony, David. "Handwriting Accountability for Mass Atrocities." *Drexel Law Review*. Vol. 11. No. 3. 2019. s. 932-939.

⁴⁷ Mandel-Anthony, David. "Handwriting Accountability for Mass Atrocities." *Drexel Law Review*. Vol. 11. No. 3. 2019. s. 968.

4. Analys

En betydande andel av det aktuella forskningsläget gällande FN:s utredningsmekanismer är dedikerat till mekanismernas struktur och ursprung, vilket påvisas av forskningsöversiktens innehåll i sektion 3 av uppsatsen. Mekanismernas struktur och ursprung är viktiga aspekter att klargöra i eftersökandet av klarhet samt koherens i relation till människorättslig forskning. Vad som däremot saknas inom forskningsdiskursen är en analys av mekanismernas faktiska arbete och dess anseende hos den internationella rättens huvudsakliga aktörer som exempelvis den enskilda staten, den Internationella brottmålsdomstolen och FN. Denna sektion kommer dekonstruera relevant primärmaterial i enlighet med uppsatsens metod och teori. Materialet har valts ut med hjälp av det teoretiska ramverkets binära motpoler formalism och pragmatism. Dessa binära motpoler bidrar till att man kan dekonstruera och rationalisera varierande ståndpunkter i undersökningar som centreras på att eftersöka koherensen hos institutionella förändringar samt bakomliggande realpolitiska motivationer. Primärmaterialet härstammar från de ovanstående huvudsakliga aktörerna, sektionen problematiserar även den internationella rättens strukturella problem i relation till funktionen som utredningsmekanismerna uppfyller på den globala scenen.

Uppsatsens övergripande frågeställning är att undersöka vad utredningsmekanismerna representerar i relation till den internationella människorättens begränsningar och möjligheter. En mer djupgående variation på frågeställningen kan vara värd att betrakta i relation till uppsatsens innehåll. Det vill säga om det möjligt för FN som en politisk organisation att förhindra den internationella rättens repression av människorättslig utveckling, utan en pragmatisk realpolitisk motivation och kan mekanismerna samt dess arbete avfärdas utifrån formalistisk kritik av den internationella rätten. Dessa är centrala aspekter att överväga i kombination med uppsatsens teoretiska ramverk samt uppsatsens huvudsakliga frågeställning som är att undersöka vad utredningsmekanismerna representerar i relation till den internationella människorättens begränsningar och möjligheter. Uppsatsens teoretiska ramverk appliceras därav kontinuerligt under undersökningens gång för att dekonstruera mekanismernas legitimitet, rättfärdigande och validitet.

4.1 Dekonstruktionen av utredningsmekanismernas legitimitet, rättfärdigande och validitet

Genomgående under denna uppsats har utredningsmekanismernas funktion upprepats, det är en upprepning som är ytterst nödvändig för att inte bilda eller sprida missuppfattningar om hur mekanismerna är strukturerade och vad de är ämnade att uppnå. Återigen är mekanismernas uppgifter att samla in, analysera, katalogisera och fördela vidare bevismaterial. Bevismaterialet utgör förberedelser av rättsfall som fördelas vidare till relevanta nationella eller internationella åklagarenheter samt domstolar som i sin tur väcker åtal på individnivå. Det är därför viktigt att klargöra att mekanismerna i sig inte innehar mandat att väcka åtal utan förlitar sig på ett kontinuerligt samarbete med civilsamhället, brottsoffer och vittnen samt specialiserade åklagarenheter. Mekanismerna kan fungera i detta avseende som en brygga, vilket tidigare inte existerade, mellan platsen var händelserna utspelade sig och platsen där förövaren kan ställas inför rätta. Hur mekanismerna kan definieras har samtliga författare som närvarade i forskningsöversikten undersökt men i rapporten som IIIM presenterade inför generalförsamlingen år 2022 beskrevs mekanismens huvudsakliga funktion som att facilitera rättvisa.⁴⁸

Nästkommande sektion behandlar relevant primärmaterial relaterat till IIIM vilket var den första av utredningsmekanismerna som inrättades. Inrättandet av IIIM år 2016 var det första steget i utvecklingen av FN:s utredningsmekanismer och mekanismens existens försåg det internationella samhället med en realpolitiskt hållbar modell som mekanismerna IIMM samt UNITAD är baserad på. I kommande sektion inkluderas en dekonstruktion av kritik och lovord gällande IIIM's inrättande samt en beskrivning av mekanismens omfattande globala arbete vilket kan resultera i en förankring av människorättsliga principer kopplat till ansvarsutkrävande i en nationell kontext.

---

⁴⁸ United Nations General Assembly. Report of the International, Impartial and Independent Mechanism to Assist in the Investigation and Prosecution of Persons Responsible for the Most Serious Crimes under International Law Committed in the Syrian Arab Republic since March 2011. UN Doc. A/76/690. 11 February 2022. s. 3

4.1.2 IIIM

IIIM har hittills bidragit till en relativt stor mängd utredningar sedan mekanismens inrättande. I mekanismens årliga rapport som presenterades för generalförsamlingen år 2022 är det dokumenterat att utredningsmekanismen har mottagit 173 assistans efterfrågningar från 13 olika jurisdiktioner relaterat till 91 distinkta nationella utredningar. Mekanismen uttalar sig inte om vilka specifika utredningar som mekanismen har varit delaktig i, om inte det nationella rättsväsendet publicerar den informationen offentligt. Mekanismen samarbetar med diverse nationella rättsväsenden som aktivt utreder grova människorättsbrott i Syrien från år 2011 och framåt. Exempel på stater som mekanismen samarbetar med är Nederländerna, Sverige och Tyskland varav mekanismen har bidragit med bevismaterial till två domar i Tyskland. Mekanismen omnämner i rapporten att de två tyska rättsfallen är relaterat till att representanter från den syriska regimen har begått brott mot mänskligheten genom omfattande samt systematiska angrepp på den civila befolkningen. Rapporten upprepar dessutom vikten av ett hållbart samarbete med det syriska civilsamhället då det är dessa organisationer som har tillgång till bevismaterial, brottsoffer och vittnen. Mekanismen arbetar därav systematisk med att efterfråga strategiska råd från civilsamhället genom möten som anordnas två gånger per år.⁴⁹

Utifrån informationen som mekanismen delger i rapporten kan läsaren vid första anblick få uppfattningen om att samarbetsgraden är hög och att kritiken är minimal från FN:s medlemsstater. Det är däremot inte fallet vilket förtydligas av den syriska regimens motsättningar gentemot mekanismens arbete. Den syriska regimen adresserade år 2018 en skrivelse till FN:s generalsekreterare vilket illustrerar regimens synpunkter på mekanismens funktion, struktur och ursprung. I skrivelsens inledning hävdar regimen explicit att mekanismen är från sin grund illegitim då det icke-samtyckliga inrättandet av mekanismen utgör en överträdelse av FN stadgans innehåll och ett försök av generalförsamlingen att inskränka samt underminera säkerhetsrådets mandat. Skrivelsen består av en bilaga fylld av rättsliga argument till varför mekanismen är illegal, illegitim och därav bör omedelbart avvecklas. Inledningsvis presenterar den syriska regimen argumentet att de stater som var initiativtagare bakom mekanismens grundande resolution, exempelvis staterna Liechtenstein och Qatar, tog initiativet eftersom den syriska regimens fall skulle eventuellt gynna de staterna ekonomiskt. Den syriska

---

⁴⁹ United Nations General Assembly. Report of the International, Impartial and Independent Mechanism to Assist in the Investigation and Prosecution of Persons Responsible for the Most Serious Crimes under International Law Committed in the Syrian Arab Republic since March 2011. UN Doc. A/76/690. 11 February 2022. s. 3-4.

regimen ifrågasätter därav mekanismens politiska motivation utifrån en finansiell, politisk och även ur en rättslig synpunkt. Regimen hävdar att generalförsamlingen inte innehar mandatet att inrätta en utredningsmekanism vars syfte är att väcka åtal på individnivå då det endast är säkerhetsrådet som kan inrätta en sådan institution. Regimen hävdar att inrättandet av mekanismen utgör en överträdelse gentemot artikel 12⁵⁰ i FN stadgan som föreskriver att generalförsamlingen inte kan fatta beslut gällande situationer som är aktuella på säkerhetsrådets agenda. Regimen lyfter fram artiklarna 10⁵¹, 11⁵², 12⁵³ och 22⁵⁴ som beskriver generalförsamlingens mandat och poängterar att utredningsmekanismer likt IIIM inte faller under artiklarnas innehåll. Mekanismen skapades dessutom inte med den enskilda statens samtycke vilket den syriska regimen anser är en fundamental aspekt gällande FN:s arbete som en faciliterande fredsaktör. Regimen påpekar att UNITAD mekanismen är ett exempel på en utredningsmekanism som har skapats på ett korrekt samt rättssäkert sätt. Mekanismen inrättades med Iraks samtycke, den inrättades av säkerhetsrådet genom konsultering med den enskilda staten och mekanismen har ett nära samarbete med den enskilda staten. Den syriska regimen uppmärksammar dessutom den fortsatt labila säkerhetssituationen i Syrien och förespråkar därmed återhållsamhet i relation till att bestraffa den syriska regimen då åtalen riskerar att gynna terrororganisationer vilket kan resultera i mer omfattande människorättsbrott. Avslutningsvis hävdar den syriska regimen i sin skrivelse att inrättandet av IIIM representerar ett oroväckande rättsligt prejudikat då generalförsamlingen kan manipulera både FN stadgan och FN som internationell organisation baserat på medlemsstaternas politiska intressen.⁵⁵

Kritiken och lovorden som är riktade mot mekanismerna och dess ursprung kan dekonstrueras utifrån författaren Martti Koskenniemi's teoretiska ramverk. En parallel kan dras mellan den syriska regimen skrivelse, där regimen explicit uttrycker sitt missnöje med generalförsamlingens inrättande av en utredningsmekanism och Koskenniemi's dekonstruktion. Skrivelsen från den syriska regimen representerar i detta avseende en formalistisk återhållsam ståndpunkt och dess binära motpol är därmed en skrivelse från staten Liechtenstein. Skrivelsen

---

⁵⁰ United Nations, *Charter of the United Nations*, 1 U.N.T.S XVI, 24 October 1945. art. 12.

⁵¹ United Nations, *Charter of the United Nations*, 1 U.N.T.S XVI, 24 October 1945. art. 10.

⁵² United Nations, *Charter of the United Nations*, 1 U.N.T.S XVI, 24 October 1945. art. 11.

⁵³ United Nations, *Charter of the United Nations*, 1 U.N.T.S XVI, 24 October 1945. art. 12.

⁵⁴ United Nations, *Charter of the United Nations*, 1 U.N.T.S XVI, 24 October 1945. art. 22.

⁵⁵ United Nations General Assembly. Letter dated 12 November 2018 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/73/562, 13 November 2018. s. 1-6.

från Liechtenstein har valts ut som den pragmatiska motpolen där staten lovordar generalförsamlingens innovativa inrättande av IIM. Skrivelsen från Liechtenstein beskriver likt författare som exempelvis Alex Whiting att IIM inrättades ur ren frustration och rättslig innovation. Behovet av mekanismen grundade sig på de existerande formella bristerna inom FN systemet relaterat till ansvarsutkrävande för grova människorättsbrott. IIM representerar i detta avseende en viktig framgång angående hur grova människorättsbrott kan adresseras och den aktiva rollen som generalförsamlingen kan inneha vid behov när säkerhetsrådets paralyser hindrar den människorättsliga utvecklingen. Enhälligt politiskt stöd för IIM var inte möjligt, särskilt när den berörda enskilda staten erhåller politiskt stöd från permanenta medlemmar ur säkerhetsrådet. Men trots det existerar det en samstämmig förståelse mellan FN:s medlemsstater över behovet av IIM och liknande utredningsmekanismer då Myanmar mekanismens struktur är baserad på IIM. Liechtenstein skrivelsen uppmärksammar dessutom att inrättandet av IIM och liknande mekanismer inte hade varit möjligt eller nödvändigt utan säkerhetsrådets inaktivitet. Behovet av dessa utredningsmekanismer finner sin grund i att trots de människorättsliga framgångar som har skett, exempelvis UDHR eller inrättandet av den Internationella brottmålsdomstolen, så sker det fortfarande storskaliga samt systematiska människorättsbrott globalt. Det är ett tecken på att den existerande internationella människorätten inte är tillräcklig och att människorättsligt nytänkande är i sin ordning. Dessa utredningsmekanismer representerar ett rättsligt nytänkande där arbetet från det lokala civilsamhället tillvaratas och teknologisk utveckling utnyttjas av de som ämnar att utveckla den internationella straffrätten samt så ges den enskilda statens nationella rättsväsende möjligheten att frodas.⁵⁶

Avslutningsvis argumenterar Liechtenstein skrivelsen att utvecklingen av FN:s utredningsmekanismer var nödvändig på grund av den tydliga avsaknaden av framgångsrika åtal för grova människorättsbrott. Avsaknaden av framgångsrika åtal leder till att eventuella förbrytare med enkelhet och utan hot kan avfärda människorättsliga normer samt principer. Den Internationella brottmålsdomstolen är ett exempel på en internationell institution som gynnas av utredningsmekanismernas arbete. Åtal inför domstolen är få, utdragna samt även sällan framgångsrika. Utredningsmekanismernas globala samarbete med nationella och internationella

---

⁵⁶ United Nations General Assembly. *Letter dated 29 April 2019 from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council*. UN Doc. A/HRC/41/G/2. 28 May 2019. s. 2-3, 6-7.

rättsväsenden kompletterar därav den Internationella brottmålsdomstolens begränsningar, både juridiktionellt samt kapacitetsmässigt.⁵⁷

Vid en första anblick kan man observera en tydlig avgränsning mellan utredningsmekanismernas formalistiska kritiker och dess pragmatiska förespråkare utifrån Martti Koskenniemi's dekonstruktion av internationell rätt. Det är däremot viktigt att uppmärksamma Koskenniemi's poängtering om att formalismens förespråkare inte är renodlade formalister och att pragmatismens förespråkare inte heller är absolut pragmatiska i deras agerande.⁵⁸ Ett par exempel som stärker Koskenniemi's analys är att den syriska regimens formella rättsliga invändningar mot inrättandet av IIIM grundar sig i en strävan efter självbevarelse, då mekanismen utreder regimens dokumenterade människorättsbrott. Skrivelsen från Liechtenstein, likväl författarna inom forskningsöversikten har en delad uppfattning angående vad mekanismen representerar. Mekanismens inrättande lovordas utifrån uppfattningen om att dess rättsliga innovation är ett pragmatiskt agerande inför och trots den internationella rättens rigida samt bristande ramverk som gynnar människorättsförbrytare. Mekanismerna är däremot inte resultatet av ohejdat pragmatiskt handlande då de finner sin rättsliga legitimitet utifrån tillämpningen av FN stadgan och FN:s interna beslutsprocedurer. FN:s utredningsmekanismer befinner sig inom vad Koskenniemi kallar för den anti-formalistiska gråzonen. Koskenniemi hänvisar till att anti-formalismen alltid är ett stridsrop som förespråkar förändring. Det vill säga att upphäva den existerande lagstiftningen för att den antingen inte har någon effekt eller för att den inte borde ha existerat och att kritisera den tidigare rättens hängivelse till formalismen samtidigt som anti-formalismen främjar dynamisk politisk förändring.⁵⁹ FN:s utredningsmekanismer är ett exempel på hur den internationella rätten kan förändras och omtolkas vid behov eftersom den kontinuerliga förändringen är nödvändig för att den internationella rätten ska fortsatt vara relevant. Ett exempel på tillämpning av anti-formalism utspelade sig när generalförsamlingen inrättade IIIM för att kringgå säkerhetsrådets politiska intressen med avsikten att tillföra en viss grad av ansvarsutkrävande i relation till en global humanitär kris.

---

⁵⁷ United Nations General Assembly. *Letter dated 29 April 2019 from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council*. UN Doc. A/HRC/41/G/2. 28 May 2019. s. 10.

⁵⁸ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 41.

⁵⁹ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 38.

4.1.3 UNITAD

Ifall man för resonemanget att IIIM är en illegal institution på grund av begränsningarna gällande generalförsamlingens mandat, så är UNITAD mekanismen en institution som har inrättats regelrätt i enlighet med internationell rätt. Initiativet att inrätta mekanismen kom från den enskilda staten som efterfrågade assistans från det internationella samhällets juridiska kompetenser. Staten efterfrågade assistans som innefattade att lagföra och åtala individer som stred för ISIL för grova människorättsbrott, med villkoret att den irakiska staten fortsatt innehar primär jurisdiktion samt sin statsuveränitet intakt vilket inkluderar att irakiska rättstraditioner upprätthålls.⁶⁰

En sådan rättstradition är tillämpningen av dödsstraff, vilket representerar ett avsteg från den internationella människorätten. Inom resolutionerna som grundade mekanismerna IIIM⁶¹ och IIMM⁶² inkluderas riktlinjer som föreskriver att mekanismerna inte får utlämna information som kan resultera i överträdelser mot internationell rätt. Ett flertal medlemmar från säkerhetsrådet har vid upprepade tillfällen uttryckt sitt missnöje angående risken att dödsstraff tillämpas som en konsekvens av UNITAD mekanismens arbete. Kritiken har uttryckts i samband med genomgångar av mekanismens arbete från mekanismens nuvarande överhuvud Christian Rischer och hans föregångare Karim Asad Ahmad Khan som var mekanismens överhuvud sedan mekanismen inrättades. Delegationen från Storbritannien har däremot insisterat på tillämpningen av dödsstraffet som en nödvändig aspekt av ansvarsutkrävande i relation till brotten som har begåtts.⁶³ Det är till skillnad från franska och irländska representanter som uttrycker oro över att en FN institution är delaktig i tillämpningen av dödsstraff.⁶⁴ Det kan däremot vara en simplistisk

---

⁶⁰United Nations Security Council. *Letter dated 14 August 2017 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Iraq to the United Nations addressed to the President of the Security Council*. UN Doc. S/2017/710. 16 August 2017. s. 1-2.

⁶¹United Nations General Assembly. Resolution 39/2. 3 October 2018. UN Doc. A/HRC/RES/39/2. s. 5.

⁶²United Nations General Assembly. Resolution 71/248. 11 January 2017. UN Doc. A/RES/71/428. s. 2.

⁶³United Nations Security Council. "Statement by the Permanent Mission of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the United Nations". *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021. s. 27. ; United Nations Security Council. *Threats to International Peace and Security*. UN Doc. S/PV.8914. 2 December 2021. s. 5.

⁶⁴United Nations Security Council. "Statement by the Minister Counsellor of France to the United Nations, Diarra Dime Labille". *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021. s. 10. ; United Nations Security Council. "Statement by the Permanent Mission of Ireland to the United Nations". *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc.

hållning att helt avfärda arbetet som UNITAD har utfört baserat på institutionens förhållning till dödsstraffet. Denna sektion av uppsatsens undersökning är centrerat på UNITAD mekanismens arbete och ifall mekanismen samt dess formella brister kan rättfärdigas utifrån arbetet som mekanismen utför i relation till brottens allvarlighetsgrad. Mekanismens arbete dekonstrueras därefter med hjälp av uppsatsens teoretiska ramverk utifrån relationen mellan förbrytare och rättssystemet.

Karim Asad Ahmad Khan framför i sin sista genomgång av mekanismens arbete inför säkerhetsrådet att mekanismen har funnit bevismaterial och förberett rättsfall vilket inkluderar människorättsbrott som exempelvis folkmord mot Yazidi befolkningen, krigsförbrytelser i form av mord och tortyr samt utvecklingen och användningen av kemiska vapen. Under Karim Asad Ahmad Khans ledning har även mekanismen assisterat det irakiska rättsväsendet med att professionalisera samt standardisera utredningar av grova människorättsbrott. Det inkluderar legislativa åtgärder och inrättandet av en oberoende domstol i Kurdistan som är dedikerad till att utreda internationella brott. UNITAD har dessutom assisterat 14 stater gällande pågående nationella utredningar relaterat till brott som är begångna av ISIL representanter. Mekanismen har även dedikerade arbetsgrupper som arbetar med brott mot barn, könsrelaterat våld och en särskild arbetsgrupp som arbetar med utgrävningen av massgravar samt identifiering av brottens offer. Mekanismen tillämpar även avancerade teknologiska hjälpmedel som artificiell intelligens vars funktion är att analysera ISIL's omfattande digitala arkiv för att exempelvis knyta an specifika individer till brottsplatser.⁶⁵ Ett par aspekter av UNITAD mekanismens arbete som Christian Rischer behandlar i sin genomgång inför säkerhetsrådet är den finansiella aspekten, det vill säga utredningar av individer som har gynnats ekonomiskt av ISIL's människorättsbrott och organisationens ekonomiska förtryck av lokalbefolkningen i Irak. Rischer uppmärksammar dessutom ett tyskt domslut som gav en fällande folkmordsdom relaterat till en ISIL representants delaktighet i folkmordet av Yazidi befolkningen. Det åtalet ansvarade Christian Rischer över i sin tidigare anställning innan han övertog UNITAD mekanismen. Rischer uppmärksammar även att

---

S/2021/460. 12 May 2021. s. 15. ; United Nations Security Council. *Threats to International Peace and Security*. UN Doc. S/PV.8914. 2 December 2021. s. 9, 10.

⁶⁵United Nations Security Council. "Briefing by the Special Adviser and Head of the United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da'esh/Islamic State in Iraq and the Levant, Karim Asad Ahmad Khan". *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021. s. 2-4.

folkmordsdomen var den första av dess slag, relaterat till ISIL och Yazidi folkmordet. Det framgångsrika åtalet möjliggjordes av UNITAD mekanismens arbete och assistans.⁶⁶

UNITAD mekanismens dåvarande överhuvud Karim Asad Ahmad Khan's genomgång efterföljdes av fredsprisvinnaren Nadia Murad, som är en överlevare av folkmordet mot Yazidi befolkningen. Nadia Murad's uttalande inför säkerhetsrådet inleddes med att hon lovordade mekanismens inrättande då mekanismen representerar en möjlighet att erhålla någon form av rättvisa för brotten som har begåtts. Murad hänvisar till sina egna erfarenheter vilket illustrerar den påverkan som mekanismen har haft på en utsatt folkgrupp. På grund av mekanismens arbete och dess utgrävningsenhet fick hennes familj möjligheten att begrava sina två bröder. Nadia Murad förmedlar även kritik mot det internationella samhället då rättvisa har länge nekats Yazidi befolkningen som en konsekvens av politiska intressen, trots förövarnas explicita dokumentation av folkmordet. Nadia Murad poängterar vid upprepade instanser att vägen mot rättvisa präglas av konkreta handlingar, det internationella samhället behöver göra mer än att invänta en harmonisering av politiska intressen vars ideologiska utgångspunkter är kontradiktoriska och högst osannolika att konvergera.⁶⁷

Utöver Martti Koskenniemi's dekonstruktion av internationell rätt genom tillämpningen av begreppen formalism, pragmatism och anti-formalism så har ett flertal andra författare framfört liknande resonemang som tillför särskild vikt i relation till undersökningen inom denna uppsats. Författarna Doreen McBarnet och Christopher Whelan behandlar relationen mellan lag, lagstiftare och förbrytare utifrån ett alternativt perspektiv då författarnas vetenskapliga artikel handlar om finanssektorn samt skattesmitning. Det perspektivet särskiljer sig från Martti Koskenniemi som resonerar utifrån den internationella juristens perspektiv. McBarnet och Whelan förmedlar att en stor del av den rättsvetenskapliga forskningen är dedikerad till ämnesområden som efterlevnaden av rättsliga beslut samt lagens effektivitet. Författarna fokuserar på vad de kallar för kreativ efterlevnad, det vill säga att förbrytare utnyttjar den gällande rättens innehåll för att kringgå lagen eller för att rättfärdiga sina handlingar. Kreativ efterlevnad understryker juridikens manipulerbara ställning i relation till realpolitiken och frodas på formalistiska, restriktiva samt entydiga tolkningar av lagen som gynnar eventuella förbrytares

---

⁶⁶ United Nations Security Council. *Threats to International Peace and Security*. UN Doc. S/PV.8914. 2 December 2021. s. 3-4.

⁶⁷ United Nations Security Council. "Briefing by Nobel Peace Prize Laureate Nadia Murad". *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021. s. 6-7.

intressen. På grund av förbrytares kreativa efterlevnad har anti-formalismen tillkommit som ett tillskott inom juridiken vilket kan representera lösningar på djupt rotade formella, manipulerbara och rigida regelverk. Författarna klargör att formalism är den dominanta rättsvetenskapliga hållningen för lagstiftaren på grund av dess avgränsade, koherenta och tydliga administrativa regleringar. Formalism bygger däremot på tanken att individerna som den reglerar laglydigt följer lagens innehåll, det är däremot inte fallet där kreativ efterlevnad tillämpas när formella regelverk efterlevs med avsikten att undgå dess huvudsakliga syfte. Den kreativa efterlevnaden uppfyller dock ett viktigt rättsvetenskapligt syfte, det vill säga uppmärksammandet av den gällande rättens begränsningar. Författarna hänvisar till att dessa begränsningar kan vara resultatet av utdaterade lagar, att konsekvensen av direkt applicering av lagen inte resulterat i önskat resultat, att lagen är kontraproduktiv eller att det kan finnas kryphål som underminerar lagens effektivitet.⁶⁸

Ett anti-formalistiskt förhållningssätt i relation till att minska graden av kreativ efterlevnad kan vara en alternativ samt dynamisk lösning enligt McBarnet och Whelan. Det är dock viktigt att reflektera över att förbrytare inte kommer upphöra med att applicera sin kreativa efterlevnad i takt med att den gällande rätten anpassas och förändras. Den kreativa efterlevnadens kontinuitet centreras på att rättfärdiga handlingar från en ideologisk ståndpunkt där formalismen i alla dess former utnyttjas. Författarna avslutar sin artikel genom att poängtera att dess ämnesområde är juridik och finanssektorn, det är därför nödvändigt att applicera artikelns resonemang till andra rättsområden för att undersöka formalismens regulativa begränsningar samt om anti-formalismen kan tillföra en alternativ väg framåt.⁶⁹

För att återkoppla den anti-formalistiska diskursen tillbaka till ämnesområdet mänskliga rättigheter och Martti Koskeniemi's dekonstruktion så kan anti-formalismens samt den internationella rättens syfte summeras genom att belysa dess evolutionära natur. Den internationella rätten och mänskliga rättigheter befinner sig i ständig förändring och det inkluderar även de institutioner som är ansvariga att både upprätthålla mänskliga rättigheter samt utreda människorättsbrott. Det internationella samhället är en politisk konstellation som för samman aktörer med varierande ideologiska och politiska preferenser i relation till den

---

⁶⁸ McBarnet, Doreen. Whelan, Christopher. "The Elusive Spirit of the Law: Formalism and the Struggle for Legal Control." *Modern Law Review*. Vol. 54. No. 6. 1991. s. 848-850.

⁶⁹ McBarnet, Doreen. Whelan, Christopher. "The Elusive Spirit of the Law: Formalism and the Struggle for Legal Control." *Modern Law Review*. Vol. 54. No. 6. 1991. s. 870, 873.

internationella människorätten. Utifrån den internationella rättens relativt opartiska samt universella formalism får samtliga antagonister lika utrymme att avancera sina intressen med den ömsesidiga förståelsen om att de intressen som gynnar deras politiska motståndare kan gå segrande ur en legislativ strid. Det är därmed upprätthållandet av den internationella rätten som ger den sin legitimitet och vad som binder samman enskilda aktörer som består av individer, icke-statliga organisationer samt statliga aktörer.⁷⁰

Resonemanget som Koskenniemi framför är i sin grund en utopisk uppfattning gällande den internationella rätten, utifrån perspektivet att dess deltagare är välvilliga aktörer som avancerar sina intressen genom ett universellt rättighetsperspektiv. Trots det kan man inte avfärda eller ignorera monumentala institutionella förändringar som endast en bristfällig samt otillräcklig konsekvens av ett korrupt realpolitiskt system. Det tillhör den internationella juristens arbetsuppgifter att, genom pragmatiskt avvägda juridiska resonemang, föra den internationella rätten närmare dess slutgiltiga utopiska mål. Men likväl som att pragmatismen innehar ett underskott av rättslig legitimitet så innehar formalismens rigida regelverk ett underskott av substantiell rättvisa och det är i den gråzonen som den rättsvetenskapliga realpolitiken befinner sig samt är som effektivast.⁷¹

Således har UNITAD mekanismen och dess kritiker uppmärksammat behovet av att FN:s utredningsmekanismer bör följa människorättsliga principer som exempelvis att inte tillåta appliceringen av dödsstraff. UNITAD mekanismen bör dock inte reduceras till endast den aspekten då det framgår att mekanismen uppfyller en nödvändig och viktig funktion. Det vill säga även om både mekanismens brister och existens är en direkt konsekvens av det rättsliga systemet som faciliterade att mekanismen inrättades samt att legislativa åtgärder togs alldeles för sent i relation till brottens allvarlighetsgrad. Problematiken med UNITAD mekanismen grundar sig i frågan om det är fördelaktigt i relation till brottens allvarlighetsgrad att förbrytare tillåts gå fria eller om ett nationellt rättsväsende utan erfarenheter av att utreda internationella brott tillåts agera ohejdat samt utan FN:s övervakning. Utan UNITAD mekanismen hade återigen förbrytares kreativa efterlevnad segrat, eftersom bristande formella legislativa paralyser förhindrar aktioner samtidigt som det internationella rättssystemet faciliterar straffrihetens upprätthållande. Trots

---

⁷⁰ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 46-47.

⁷¹ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 47.

dessa pragmatiska aspekter är det dock ytterst oroväckande att dödsstraffet appliceras och möjliggörs av FN:s arbete samt att rationaliseringen av dödsstraffet görs utifrån att förespråka ansvarsutkrävande och internationell rättvisa. Vad detta kan bidra med är en prejudicerande effekt där en pragmatisk rationalisering av dödsstraffet kan tillåtas inom framtida situationer kopplat till utredningar av människorättsbrott i ett diffust försök att förhindra kreativ efterlevnad.

Nästkommande sektion i denna uppsats är dedikerad till mekanismernas övergripande funktion utifrån samarbetet med aktörer som internationella och nationella rättsväsenden samt nödvändiga legislativa åtgärder vilket faciliterar detta samarbete. Sektionen avslutas med en övergripande analys av mekanismerna i relation till uppsatsens frågeställning. Uppsatsens innehåll analyseras därefter i arbetets avslutande diskussion där analysens slutsatser klargör vad FN:s utredningsmekanismer representerar i relation till den internationella människorätts begränsningar och möjligheter.

4.1.4 Mekanismerna och internationellt samarbete

Det krävs ett omfattande arbete med specifika legislativa åtgärder i relation till när nya institutioner skapas för att fastställa hållbara formella regelverk, exempelvis samarbetsavtal med stater eller utökat samarbete med den Internationella brottmålsdomstolen. Det behöver ske för att säkerställa att institutionerna dels har möjligheten att uppfylla sina syften men även utifrån intentionen att utelämna så lite utrymme som möjligt för förbrytares kreativa efterlevnad samtidigt som institutionerna lämnas tillräckligt utrymme att vara anpassningsbara till varierande specifika situationer. Genomgående under denna uppsats har kravet på ett hållbart samarbete mellan FN:s utredningsmekanismer, den enskilda staten och civilsamhället uppmärksammas. I takt med att institutioner skapas utifrån pragmatism med stöd från formella regelverk, behöver det även ske specifika legislativa åtgärder som kompletterar de institutionella förändringarna för att bibehålla den internationella rättens kontinuitet samt legitimitet. Detta är ett faktum som förstärks utifrån att FN:s utredningsmekanismer och dess arbete är helt beroende av ett hållbart samt rättssäkert samarbete med relevanta aktörer.

Ett exempel på en legislativ åtgärd är representerat i ILC's rapport om brott mot mänskligheten som publicerades år 2019. ILC uppmärksammar språket som inkluderas i resolutionerna, vilka grundade IIIM och IIMM, relaterat till att mekanismerna arbetar med att tillföra stater med förberedda rättsfall som är i linje med den internationella rättens principer.

ILC noterar i sin rapport att United Nations Office on Genocide Prevention har belyst att ett flertal stater behöver tillämpa legislativa åtgärder för att möjliggöra effektiva åtal av internationella brott som exempelvis brott mot mänskligheten, folkmord eller krigsförbrytelser. Genom att ILC förespråkar rättsligt samarbete med FN:s utredningsmekanismer kan det resultera i att stater erhåller den assistans som de behöver för att lagföra individer som har begått grova människorättsbrott. Rapporten synliggör dessutom att det finns rättsliga bestämmelser som är riktade mot uppmuntrandet av rättslig assistans mellan FN och enskilda stater i relation till att förhindra grova människorättsbrott men inte i relation till att bestraffa förbrytare. Rapporten rekommenderar således att det är nödvändigt att inkludera en paragraf som är dedikerad till att enskilda stater kan teckna samarbetsavtal vilket effektiviserar och möjliggör ett samarbete med FN:s utredningsmekanismer vars mandat är insamlingen av bevismaterial relaterat till åtal på individnivå.⁷²

Sverige är ett exempel på en stat som har tecknat samarbetsavtal med FN:s utredningsmekanismer. De utredningsmekanismer som den svenska staten har tecknat samarbetsavtal med är IIIM och UNITAD. Avtalen innebär att förbättra och förenkla samarbetet samt informationsutbytet mellan den svenska staten och FN:s utredningsmekanismer. Den svenska staten kan ta del av bevismaterialet som utredningsmekanismerna har samlat in och kan även utlämna information om specifika individer, när en sådan möjlighet har stöd av svensk lagstiftning.⁷³ Det är i detta avseende viktigt att poängtera att dödsstraff inte är tillåtet i Sverige och individer får inte heller utlämnas till en annan stat om den individen riskerar att utsättas för tortyr eller riskerar avrättning i enlighet med 7 § lag om utlämning för brott (1957:668). Sverige är även ett exempel på en stat som innehar erfarenhet av att åtala individer för grova människorättsbrott och har tillämpat legislativa åtgärder som möjliggör dessa åtal genom lag om straff för vissa internationella brott (2014:406) samt lagens tillhörande proposition 2013/14:146 *Straffansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser*.

En aktuell utveckling i relation till FN:s tillämpning av utredningsmekanism modellen utspelar sig i anslutning till den ryska statens uteslutande ur Human Rights Council och inrättandet av en mekanism som utreder grova människorättsbrott i Ukraina kopplat till den

---

⁷² International Law Commission. Special Rapporteur Sean B. Murphy. *Fourth Report on Crimes Against Humanity*. UN Doc. A/CN.4/725. 18 February 2019. s. 104-106.

⁷³ Justitiedepartementet. Avtal har ingåtts för att förbättra möjligheterna att utreda allvarliga brott begångna av IS och andra aktörer i Syrienkonflikten. [pressmeddelande]. 2021-12-16. ; Justitiedepartementet. Avtal har ingåtts för att förbättra möjligheterna att utreda brott begångna av IS. [pressmeddelande]. 2021-05-07.

ryska invasionen. Mekanismen har liknande mandat som IIIM och IIMM's föregångare *Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic* samt *Independent International Fact-Finding Mission to Myanmar*.⁷⁴ Den ryska statens politiska makt gör det osannolikt att en tribunal kan inrättas genom säkerhetsrådet och ytterligare en eventuell utredningsmekanism kan samarbeta med den Internationella brottmålsdomstolen i dess utredning av Ukraina situationen. Den Internationella brottmålsdomstolen lider av liknande svårigheter som utomstående nationella rättsväsenden i relation till att utreda och åtala individer för internationella brott kopplat till bevisinsamling och genomdrivandet av domstolens beslut. Samarbetet mellan FN:s utredningsmekanismer och den Internationella brottmålsdomstolen har redan inletts samt utvecklats i samband med situationen i Myanmar och IIMM. Det samarbetet exemplifieras av att bevismaterial som har samlats in av IIMM's föregångare, *Independent International Fact-Finding Mission to Myanmar*, ligger till grunden för den Internationella brottmålsdomstolens utredning av grova människorättsbrott gentemot Rohingya befolkningen.⁷⁵ Domstolen samarbetar dessutom med IIMM genom gemensamma utåtriktade arbetsinsatser för att nå ut och komma i kontakt med brottsoffer samt vittnen.⁷⁶

Den Internationella brottmålsdomstolens president Piotr Hofmański uppmärksammade i sitt tal inför generalförsamlingen att även om domstolen är oberoende så har den institutionen ett nära och unikt förhållande med FN. Hofmański belyste även arbetet som FN har utfört i relation till utvecklandet av den internationella straffrätten som exempelvis folkmordskonventionen, Genevekonventionerna, Nürnberggrättegångarna och samtliga *ad hoc* tribunaler. Den Internationella brottmålsdomstolen är däremot inte en tillfällig institution och den är skapad i samspel med FN värderingar om internationell fred, säkerhet och mänskliga rättigheter. Miljontals människor har genom historien fallit offer för otänkbara illdåd som nu faller under domstolens jurisdiktion. Domstolens arbete och framfört allt det slutgiltiga åtalet av dessa förbrytare är vad som onekligen kommer eliminera straffriheten i framtiden.⁷⁷ Hofmański itererar

---

⁷⁴ UN News. UN General Assembly votes to suspend Russia from the Human Rights Council. 7 April 2022. ; UN News. Human Rights Council to establish Commission of Inquiry on Ukraine. 4 March 2022.

⁷⁵ Situation in the People's Republic of Bangladesh/Republic of the Union of Myanmar, Case No. ICC-01/19-27. Decision Pursuant to Article 15 of the Rome Statute on the Authorisation of an Investigation into the Situation in the People's Republic of Bangladesh/Republic of the Union of Myanmar. 14 November 2019. s. 30-32.

⁷⁶ Situation in the People's Republic of Bangladesh/Republic of the Union of Myanmar, Case No. ICC-01/19-46-Red. Public Redacted Version of "Fourth Registry Report on Information and Outreach Activities", 17 December 2021, ICC-01/19-46-Conf. 17 December 2021. s. 6. ; Independent Investigative Mechanism for Myanmar. Bulletin, Issue 6, March 2022. s. 4.

⁷⁷ ICC President Speech to the United Nations General Assembly. 2021-11-10. s. 1-2, 5-7.

i ett tal inför domstolens medlemsstater att samarbetet är i detta sammanhang en nödvändig komponent angående domstolens arbete. Domstolen kan inte uppfylla sitt syfte utan ett hållbart samarbete med enskilda stater och tillämpningen av nationella legislativa åtgärder som underlättar detta samarbete.⁷⁸

Internationellt samarbete är centralt om mekanismerna kan erhålla möjligheten att utföra sina arbetsuppgifter, denna sektion har uppmärksammat att vissa stater kan behöva utföra specifika legislativa åtgärder för att möjliggöra eller underlätta detta samarbete. Samarbetet är dessutom en nödvändighet utifrån den Internationella brottmålsdomstolens arbete och genom profileringen av FN:s utredningsmekanismer kan man dessutom observera ytterligare tillämpningar av mekanism modellen. Aktuella utvecklingar av utredningsmekanismerna är särskilt tilltalande i relation till kraftfulla stater med stor realpolitisk makt varav traditionella tillvägagångssätt att adressera grova människorättsbrott inte är en realistisk genomförbar möjlighet. Mekanismernas politiska hållbarhet och profilering bidrar dessutom till att man kan som en utomstående observatör, uppmärksamma liknande tillämpningar av mekanism modellen i realtid. Exempelvis inrättandet av en utredningsmekanism vilket samarbetar med den Internationella brottmålsdomstolen i relation till Ukraina situationen likt samarbetsmodellen rörande Myanmar situationen.

Martti Koskenniemi refererar till att det internationella samhället och i förlängning den internationella rätten upprätthålls av realpolitiken samt ett ömsesidigt samarbete mellan den internationella rättens huvudsakliga aktörer. Besluten som fattas inom den internationella rätten eller den internationella människorätten är varken helt formalistiska eller pragmatiska då det internationella samhället är en politisk konstellation. Den praktiska utvecklingen av internationell rätt är diplomatisk och eftersträvar en harmonisering av kraftfulla aktörer som delar generella intressen. Enligt Koskenniemi innehar den internationella rätten ett särskilt Messiaskomplex då den utlovar genom sina aktioner internationell fred och rättvisa vilket aldrig tycks uppnås. Det är dock viktigt att poängtera att den internationella rätten eller den internationella människorätten och FN som organisation inte har en förutbestämd institutionell form. I relation till den internationella rättens och FN:s abstrakta mål om internationell fred samt rättvisa, är alla konkreta institutionella förändringar otillräckliga. Vid en första anblick kan en

---

⁷⁸ Remarks by ICC President Judge Piotr Hofmański at Plenary Meeting on Cooperation - 20th Session of the Assembly of States Parties to the Rome Statute. 2021-12-08. s. 2-3.

institutionell förändring anses vara tillräcklig men när den får effekt framgår dess brister tydligt. Vad som är centralt i detta avseende är om förändringen för det internationella samhället närmare dess övergripande mål.⁷⁹ FN:s utredningsmekanismer och övriga legislativa anpassningar relaterat till mekanismerna talar för ett globalt stöd för mekanism modellen, i synnerhet när effekterna av mekanismernas arbete är märkbara i form av åtal mot specifika individer som utan mekanismerna hade åtnjutit total straffrihet för grova människorättsbrott. Det globala stödet för mekanismerna är särskilt märkbart under denna sektion då sektionen har presenterat samordnade arbetsinsatser mellan FN, den enskilda staten, den Internationella brottmålsdomstolen och formalistiskt stöd från den rättsliga institutionen ILC.

Avslutningsvis för att knyta an uppsatsens undersökning till arbetets huvudsakliga frågeställning så tydliggörs den internationella människorätts begränsningar samt möjligheter av FN:s utredningsmekanismer. I sin struktur och ursprung är mekanismerna en representation samt en reproduktion av det formella systemet som skapade dem. Mekanism modellens kreativa innovation kan lovordas utifrån den anti-formalistiska tillämpningen av den internationella rättens innehåll. Den anti-formalistiska tillämpningen kan föra det internationella samhället närmare människorätts abstrakta mål som exempelvis internationell fred och säkerhet. Men behovet av att inrätta dessa utredningsmekanismer tydliggör även den internationella rättens formella begränsningar i och med hur genomträngande realpolitikens inflytande är i relation till grova människorättsbrott. Denna kortfattade avslutande analys av uppsatsens undersökning fördjupas inom nästkommande sektion varav uppsatsens innehåll diskuteras genom en tillämpning av uppsatsens teoretiska ramverk.

---

⁷⁹ Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018.s. 42, 47.

5. Sammanfattning, slutsats och diskussion

Ovanstående sektion har fokuserat på utredningsmekanismernas arbete utifrån en dekonstruktion av det internationella samhällets huvudsakliga aktörers uppfattning av mekanismerna och dess arbete. De huvudsakliga aktörerna inkluderar enskilda stater, utomstående rättsliga aktörer som exempelvis den Internationella brottmålsdomstolen eller ILC samt primärmaterial från mekanismerna och dess representanter. Under denna sektion utformas en analytisk diskussion av vad dessa utredningsmekanismer representerar i relation till den internationella människorätts begränsningar och möjligheter i enlighet med uppsatsens teoretiska ramverk.

Avslutningsvis kan det hävdas, till skillnad från exempelvis Alex Whiting eller Jennifer Trahan, att FN:s utredningsmekanismer varken är en fantastisk rättslig innovation eller en reträtt av den internationella rätten till favören av realpolitiken. En hängivelse till någon av de två binära alternativen är en endimensionell uppfattning relaterat till ett mångfacetterat rättsligt fenomen. Mekanismerna utgör endast ett steg av utvecklingen av den internationella människorätten, och i ett flertal avseenden är mekanismerna en institutionell nödvändighet utifrån den internationella rättens väldokumenterade strukturella svårigheter relaterat till bevisinsamling för grova människorättsbrott. Enligt Martti Koskenniemi's teori gällande dekonstruktionen av juridiska problem, är ett av den internationella rättens syfte att ständigt utveckla den internationella rätten. Enligt Koskenniemi är internationell rätt ett verktyg som utnyttjas av både individer som önskar mänskligheten ont och av historiskt förtryckta folkgrupper som erhåller genom den internationella rätten en legitim plattform där de kan avancera sina intressen. I sin helhet representerar FN:s utredningsmekanismer det senaste steget av utvecklingen av den internationella människorätten och en möjlighet att ytterligare förankra internationell rätt i ett nationellt kontext, då det internationella rättssystemet endast är ett komplement till det nationella. Mekanismernas skapelse var endast nödvändig på grund av den kreativa efterlevnaden av FN:s formella rättsliga ramverk, som upprätthölls med avsikten att göra avsteg från den internationella människorätts grundprinciper för att skydda statliga representanters politiska intressen. Utredningsmekanismerna är i detta avseende en genomförbar lösning till skillnad från etablerade tillvägagångssätt att adressera grova människorättsbrott genom åtal på individnivå som exempelvis säkerhetsrådets *ad hoc* tribunaler.

Uppsatsens övergripande frågeställning och syfte är att undersöka vad FN:s utredningsmekanismer representerar i relation till den internationella människorätts

begränsningar och möjligheter. Frågeställningen besvaras utifrån tillämpningen av Martti Koskenniemi's teorier om att eftersöka juridikens koherens genom dekonstruktion. Utifrån dekonstruktionen av internationell rätt kan man anlända till slutsatsen att analysen av institutionella förändringar relaterat till dikotomierna formalism och pragmatism är högst relevant kopplat till förståelsen av internationell rättvisa samt realpolitiska intressen. Den reella verkligheten är däremot mångfacetterad och det är ytterst sällan som diskussioner om ansvarstagande, fred och säkerhet gynnas av ett dikotomiskt tankesätt.

Gråzonen mellan formalism och pragmatism är anti-formalism. Anti-formalismen är det främsta verktyget som kan tillämpas inom den internationella rätten. Det framgår att utredningsmekanismerna skapades ur frustration över begränsningarna inom den internationella rätten men att avfärda mekanismerna på grund av den aspekten är både kortsiktigt och simplistiskt. Mekanismerna representerar en möjlig lösning på logistiska svårigheter som har hindrat utvecklingen av den internationella människorätten till liknande omfång som de faktiska människorättsbrotten. Uteblivet ansvarsutkrävande hotar den den internationella människorättsregimens legitimitet och ställning som en inflytelserik aktör, eftersom den är ständigt underordnad samt beroende av politiskt stöd snarare än en delad människosyn samt praktisk tillämpning av människorättens innehåll. Mekanismerna kan däremot inte fungera utan politiskt stöd men de fyller en viktig funktion även om exempelvis endast en sida av konflikten utreds för tillfället eller om andra stater gynnas av fallet av en repressiv stat.

Pragmatiska motivationer kan inte ignoreras och bör inte styra den människorättsliga utvecklingen, men det är genom pragmatiska motivationer och omtolkningar av formella regelverk som den internationella människorätten evolverar. Ett exempel på pragmatisk tillämpning av en anti-formalistisk hållning i relation till FN:s utredningsmekanismer är hur mekanismerna är avgränsade och utformade. IIM beskriver mekanismen, och i förlängning övriga mekanismer vilka följer av liknande struktur, som att facilitera rättvisa. Det är ett tecken på en noga avvägd avgränsning som urskiljer mekanismerna från exempelvis en tribunal. Inrättandet av dessa mekanismer är en medveten institutionell förändring som är konstruerad att kringgå den internationella rättens bestämmelser gällande institutioner som är dedikerade till ansvarsutkrävande. Den rättsliga gråzonen som mekanismerna befinner sig inom legitimerar mekanismerna och skyddar mekanism modellens anseende från kritik. Det är däremot viktigt att poängtera att mekanismerna är en nödlösning som var nödvändig på grund av att det

internationella systemet inte är kapabelt att behandla grova människorättsbrott genom åtal på individnivå. Mekanismerna kan dock vara precis vad det internationella samhället behöver då mekanismernas arbetsuppgifter samt existens fyller en nödvändig funktion. Det vill säga, förutsatt att det internationella samhället är dedikerat till att göra substantiella framsteg i utvecklingen av ansvarsutkrävande till följd av grova människorättsbrott.

Under uppsatsens arbetsprocess har denna skribent observerat att utredningsmekanismernas formalistiska och pragmatiska förespråkare samt kritiker riktar sina analyser gentemot den internationella rättens övriga institutioner. Det vill säga observationer av bristerna gällande säkerhetsrådets vetorätt, generalförsamlingens mandat, den Internationella brottmålsdomstolens genomdrivningsförmåga och realpolitikens inflytande över den internationella rättens institutioner. Vad FN:s utredningsmekanismer däremot bidrar med är främst att de fyller ett utrymme som hittills stått tomt och att mekanismerna är en nödvändighet i relation till att väcka åtal mot individer som har begått grova människorättsbrott på en internationell samt nationell nivå.

Sedan FN:s inrättande har det inte existerat några illusioner om organisationens funktion och syfte vilket illustreras av uppsatsens inledande citat av Dag Hammarskjöld. FN drivs framåt av gemensamma abstrakta samt utopiska värderingar som eftersträvar internationell fred, säkerhet och mänskliga rättigheter till alla. Däremot är FN en politisk organisation vars formella regelverk kan manipuleras av individer som ämnar att bibehålla etablerade maktstrukturer. FN:s utredningsmekanismer representerar den anti-formalistiska tillämpningen av organisationens huvudsakliga mandat vilket är att successivt rädda mänskligheten från fördärv genom realistiska rättsliga transformeringar och dynamisk evolution av realpolitiken. Utredningsmekanismerna inrättas på en *ad hoc* basis men genom att mekanismernas inrättande är decentraliserat minimerar det risken att ett FN organ, som exempelvis säkerhetsrådet, innehar total hegemoni inom sfären för ansvarsutkrävande. Den pragmatiska utvecklingen av FN:s utredningsmekanismer är en konsekvens av organisationens bristande formella ramverk. Mekanismerna är trots det ett nödvändigt steg framåt för den internationella människorätten i relation till att tydliggöra den internationella människorättens begränsningar. Mekanismerna presenterar dessutom möjligheten att avlasta institutioner som den Internationella brottmålsdomstolen, nationella rättsväsenden och även civilsamhället gällande utredningar av grova människorättsbrott inom ett universellt forum. FN:s legitimitet som ett universellt internationellt forum stärker människorättsregimens anseende

som en legitim rättsstat, så länge som FN:s utredningsmekanismer följer de principer som präglar den internationella människorätten.

I sektion 1.1 proklamerades det att denna uppsats kommer vara ett inslag i doktrinen gällande aktuella institutionella förändringar inom FN i relation till en ökad grad av ansvarsutkrävande vilket framtvingar rättslig innovation inom den internationella människorätten. Uppsatsen har bevisat att FN, utredningsmekanismerna och den internationella människorättens utveckling är beroende av realpolitiken samt FN:s medlemsstaters hängivelse till utvecklingen av den internationella människorätten. Vad uppsatsens undersökning bidrog med till skillnad från innehållet i forskningsöversikten är en ökad förståelse av mekanismernas arbete och den rättsvetenskapliga balansgången som gav upphov till mekanismernas inrättande. Även om mekanismerna i sitt dagliga arbete påminner om en domstol eller en åklagarenhet är det fundamentala formalistiska distinktioner som tillät mekanismernas upphovsinstanser att inrätta mekanismerna. Mekanismerna är i grunden en pragmatisk tillämpning av anti-formalism, genom dess politiska hållbarhet kan man antecipera och observera utvecklingen av nya mekanismer samt en oroväckande rationalisering angående FN sanktionerad tillämpning av dödsstraff. Mekanismerna representerar en realpolitisk genomförbar lösning på strukturella logistiska problem som har präglat den internationella människorätten samtidigt som mekanismernas inrättande illustrerar den internationella människorättens inneboende begränsningar. Behovet av mekanismerna tydliggör att den Internationella brottmålsdomstolen eller säkerhetsrådets *ad hoc* tribunaler inte är tillräckliga i relation till kravet på ansvarsutkrävande gällande grova människorättsbrott i form av åtal på individnivå. Vad som återstår för att kunna utföra en kompetent analys av utredningsmekanismernas framgång eller misslyckande är att ge mekanismerna tid att samla in, analysera, katalogisera och fördela vidare bevismaterial som sedan används för att väcka framgångsrika åtal på individnivå.

Källförteckning:

Alvarez, José E., Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "Legal Perspectives", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 79-103.

Chinkin, Christine. Moeckli, Daniel, Shah, Sangeeta, Sivakumaran, Sandesh & Harris, David J. (red.), "Sources", *International Human Rights Law*, Third edition, Oxford University Press, Oxford, 2018. s. 63-85

Connors, Jane. Moeckli, Daniel, Shah, Sangeeta, Sivakumaran, Sandesh & Harris, David J. (red.), "United Nations", *International Human Rights Law*, Third edition, Oxford: Oxford University Press, Oxford, 2018. s. 369-410.

Elliott, Ingrid. "A Meaningful Step towards Accountability"? A View from the Field on the United Nations International, Impartial and Independent Mechanism for Syria." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 15. No. 2. 2017. s. 239-256.

Einsiedel, Sebastian von, Malone, David M., Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "Security Council", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 140-164.

ICC President Speech to the United Nations General Assembly. 2021-11-10.
<https://www.icc-cpi.int/news/icc-president-speech-united-nations-general-assembly-3> (hämtad 2022-04-10)

Independent Investigative Mechanism for Myanmar. Bulletin, Issue 6, March 2022.

Statute of the International Court of Justice, 31 August 1965.

International Law Commission. Special Rapporteur Sean B. Murphy. *Fourth Report on Crimes Against Humanity*. UN Doc. A/CN.4/725. 18 February 2019.

Justitiedepartementet. Avtal har ingåtts för att förbättra möjligheterna att utreda brott begångna av IS. [pressmeddelande] . 2021-05-07.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/05/avtal-har-ingatts-for-att-forbatta-mojlighe-terna-att-utreda-brott-begangna-av-is/> (hämtad 2022-04-08).

Justitiedepartementet. Avtal har ingåtts för att förbättra möjligheterna att utreda allvarliga brott begångna av IS och andra aktörer i Syrienkonflikten. [pressmeddelande]. 2021-12-16.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/12/avtal-har-ingatts-for-att-forbatta-mojlighe-terna-att-utreda-allvarliga-brott-begangna-av-is-och-andra-aktorer-i-syrienkonflikten/> (hämtad 2022-04-08).

Kaleck, Wolfgang, and Patrick Kroker. "Syrian torture investigations in Germany and beyond: Breathing new life into universal jurisdiction in Europe?." *Journal of International Criminal Justice* Vol. 16. No. 1. 2018 s. 165-191.

Koskenniemi, Martti. Evans, Malcolm D. (red.), "What is International Law for?", *International Law*, 5th Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 28-50.

Krapiva, Natalia. "The United Nations mechanism on Syria: Will the Syrian crimes evidence be admissible in European courts." *California Law Review*. Vol. 107. No. 3. 2019. s. 1101-1118.

Mandel-Anthony, David. "Handwriting Accountability for Mass Atrocities." *Drexel Law Review*. Vol. 11. No. 3. 2019. s. 903-968.

McBarnet, Doreen. Whelan, Christopher. "The Elusive Spirit of the Law: Formalism and the Struggle for Legal Control." *Modern Law Review*. Vol. 54. No. 6. 1991. s. 848-873.

McConnel, Lee. McConnell, Lee & Smith, Rhona K. M. (red.). "Legal Theory as a research methodology", *Research methods in human rights*, Abingdon: Oxon, 2018. s. 42-69.

Peterson, M. J.. Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), "General Assembly", *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s. 119-139.

Remarks by ICC President Judge Piotr Hofmański at Plenary Meeting on Cooperation - 20th Session of the Assembly of States Parties to the Rome Statute. 2021-12-08. <https://www.icc-cpi.int/news/remarks-icc-president-judge-piotr-hofmanski-plenary-meeting-cooperation-20th-session-assembly> (hämtad 2022-04-10)

Trahan, Jennifer. Ankersen, Christopher, Sidhu, Waheguru Pal Singh. (red.), "International Justice and the International Criminal Court at a Critical Juncture." *The Future of Global Affairs: Managing Discontinuity, Disruption and Destruction*. Cham: Palgrave Macmillan, 2021. s. 123-147.

Trahan, Jennifer. "Remarks by Jennifer Trahan." *Proceedings of the ASIL Annual Meeting*. Vol. 114. Cambridge University Press, 2020. s. 337-340.

United Nations. Address by Secretary-General Dag Hammarskjöld at University of California Convocation. [pressmeddelande S/382]. 13 May 1954. <https://ask.un.org/loader?fid=11125&type=1&key=6bf400a0db526933d8577cce49f39ad2> (hämtad 2022-03-18)

United Nations, *Charter of the United Nations*, 1 U.N.T.S XVI, 24 October 1945.

United Nations General Assembly. Implementation of the resolution establishing the International, Impartial and Independent Mechanism to Assist in the Investigation and Prosecution of Persons Responsible for the Most Serious Crimes under International Law Committed in the Syrian Arab Republic since March 2011. UN Doc. A/71/755. 19 January 2017.

United Nations General Assembly. Letter dated 29 April 2019 from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council. UN Doc. A/HRC/41/G/2. 28 May 2019.

United Nations General Assembly. Letter dated 12 November 2018 from the Permanent Representative of the Syrian Arab Republic to the United Nations addressed to the Secretary-General. UN Doc. A/73/562, 13 November 2018.

United Nations General Assembly. Report of the Independent Investigative Mechanism for Myanmar. UN Doc. A/HRC/48/18. 5 July 2021.

United Nations General Assembly. Report of the International, Impartial and Independent Mechanism to Assist in the Investigation and Prosecution of Persons Responsible for the Most Serious Crimes under International Law Committed in the Syrian Arab Republic since March 2011. UN Doc. A/76/690. 11 February 2022.

United Nations General Assembly. Resolution 39/2. 3 October 2018. UN Doc. A/HRC/RES/39/2.

United Nations General Assembly. Resolution 71/248. 11 January 2017. UN Doc. A/RES/71/428.

UN News. UN General Assembly votes to suspend Russia from the Human Rights Council. 7 April 2022.

<https://news.un.org/en/story/2022/04/1115782> (hämtad 2022-04-18).

UN News. Human Rights Council to establish Commission of Inquiry on Ukraine. 4 March 2022. <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113292> (hämtad 2022-04-18).

United Nations Security Council. “Briefing by Nobel Peace Prize Laureate Nadia Murad”. *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council.* UN Doc S/2021/460. 12 May 2021.

United Nations Security Council. “Briefing by the Special Adviser and Head of the United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da’esh/Islamic State in Iraq and the Levant, Karim Asad Ahmad Khan”. *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council.* UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021.

United Nations Security Council. “Statement by the Minister Counsellor of France to the United Nations, Diarra Dime Labille”. *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021.

United Nations Security Council. “Statement by the Permanent Mission of Ireland to the United Nations”. *Letter dated 12 May 2021 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General and the Permanent Representatives of the members of the Security Council*. UN Doc. S/2021/460. 12 May 2021.

United Nations Security Council. *Letter dated 14 August 2017 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Iraq to the United Nations addressed to the President of the Security Council*. UN Doc. S/2017/710. 16 August 2017.

United Nations Security Council. *Threats to International Peace and Security*. UN Doc. S/PV.8914. 2 December 2021.

Verelst, Sebastiaan. "Accountability in Myanmar: A Transformative Stepping-Stone?." *Global Responsibility to Protect*. Vol. 15. No. 1. 2021. s. 1-27.

Weiss, Thomas G., Sam Daws. Weiss, Thomas G., Sam Daws (red.), “The United Nations: Continuity and Change”, *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2018. s 3-40.

Whiting, Alex. "An investigation mechanism for Syria: The general assembly steps into the breach." *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 15. No. 2. 2017. s. 231-237.